

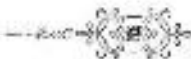
A
BILLIKOMBÓL.

IRTA:

ROBOZ ISTVÁN,

(A „SOMOGY“ POLITIKAI LAP SZERKESZTŐJE.)

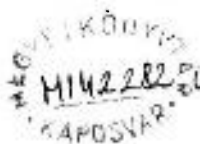
1877.

NAGY-KANIZSA,
NYOMATOTT FISCHEL FÜLÖPNÉL
1878.

„Miljöm átok! bort a billikomba,
Részegítő, lángkullámu bort,
Mely keservet és bút martalékul
A felejtés örvényébe hord!”

Petőfi.

1973.

E L Ő S Z Ó.

Az idő, e vén fának ime hulló levelei
— felköszöntéseim.

Drága emlékek bár, mert források szívem és lelkem volt; s még drágábbak azokért, a kikért fogamsztak: mindamellett nem kérnek hosszú életet, csak visszahozni pillanatra a multat, mely annyi öröm, mámor, de sok jótettnek is méhe volt!

Ne várjon senki gonddal irt, bevégezett művet. Az áldomások a pillanat hatása, s a poharak gyöngye mellett születtek, s alig élnek tovább, mint ezek . . Elég jutalom rám nézve, ha emlékeket idézhettem.

Még csak ki sem javítottam az áldomásokat, hogy hiven tükrözzék azon órákat, melyek az idő szárnylegyintésére oly messze tüntek! s melyeknek élveit csak Isten mindenhatósága adhatná vissza; a szavak, mondatok pongyolaságát róják fel t. olvasóim az ígézet óráinak, melyek alatt böleselkedni, komolyan gondolkodni nem, csak érezni lehet . . .

Jót kívántam : ez balzsama, nyugalma óráimnak . . .

A valódi érdem és tehetségnek tömjént gyujtottam : — ez hivatásom erkölcsi értéke . . .

Habzó poharam gyöngyeit leraktam a dicsőség oltárain : — ez volt Istennek szánt áldozatom . . .

Nagy eszméknek voltam napszámosa : — ez kötelessége életemnek . . .

A billikom most is kezemben, de szárazan; cseppjeit kiűritém azokért, kiket tiszteltem és szerettem.

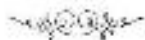
S elénekelhetem rá Moore Tamással :

— V —

„S a mint pohárt pohárra hajtok,
Emlékek kelnek fel velek:
Hervadni igen fényes ajkak,
Megfagyni igen hő szívek.
Az eltűnt évek boldog álma
Fájó szívemre visszaszáll,
Ah! mintha mind könnyekre válna
A bor, mely még előtttem áll.”

— — — — —

Ám most hulljatok szét sárga lombjai a
muló idő s életem őszének — felkészönté-
seim! . . .

ZOLTÁN FIAMNAK

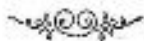
szeretettel ajánlva.

Edes gyermekem !

Vedd örökségül e sorokat.

A bennök tolmácsolt nagy eszméket ültessd lelked és szivedbe.

S ha megérnéd — mit a nagy Isten adjon — hogy az örökkévalóság ez elhintett magvai valahára fává nőtek, — köszöntsd atyád emlékét, ki azoknak — habár gyarló — de hű napszámosa volt.

Berzsenyi Dániel

emlékkövének felszentelésekor.

(Niklán, 1860. június hó 14.)

Ajánlva a niklai ünnep rendezői: Somssich Pál, Jankovich László, gr. Zichy Nep. János, gf: Széchenyi Gyula uraknak

Uram! Uram! Török János Uram! a magyar akademia érdemes küldöttje, szólok önhez:

„Íme a nagy pap, ki az ő napjaiban
kedvességet talált Istennél; ki igaz-
nak találta a harag napjaiban ő
lett engesztelő.“

(Jézus Sirák fia könyve.)

Mi a temetőben nem temettünk, hanem a fel-
támadás ünnepét ültük. Két hazának örömünnepét,
midőn az öt világrész népegyetemében a magyar nép
is lobogót lenget a szellem diadalának.

Midőn földetrázó hangon kiálthatjuk a nagy
költő igéit: „már itt is kitört a szellem a koporsó-
ból s eget kér magának.“

Megértük azt a kort, midőn beállt az „idő k teljessége — hogy nem bizzuk többé a vérázott föld világítását egyedül az ég napjára, hanem magának a földnek vannak napjai — az irók, kik lenyugodván, nem viszik el magukkal a fényt, hogy sötétségben maradjunk, hanem a szellem örök sugrával aranyozzák, világítják meg a kort és nemzeteket.

Megértük ezer év után azt, mi egy nemzetnek végezelja: az örök életet . . .

A szellem diadala: a nemzeti nyelv és irodalom által biztosított örökélet ez egyik legszebb napján habzik kezemben a pohár, a nagy biboros főpapért, ki hivatva van arra, hogy a nemzet örökélete — a legnagyobb szentségre — rámondja az „ámment“ a Királyok királya, az Isten előtt.

Biboros főpap! a vallás nyelvén — imádságoddal — melynek égbe törését meg nem akadályozhatja semmi hatalom, — vidd meg Istenhez hallhatatlanságunkat! . .

Hadd zengjen minden ajk, a déli égöv legvégső pontjától fel a Kamesatkáig; hadd zengjék fent az angyalok: van egy nép a Kárpátok tövében, a négy folyam között, mely 300 éven át a kard élén, a vérmezőn tartotta fenn magát; az 1000-ik évben pedig

a testvéresedés, egyenlőség és szabadság áldása alatt halhatatlanná lett.

Eminentiad e néhány szón: „áldja meg Isten e népet“ nyerte meg rá nézve a világnak legnagyobb kincsét — egy hazának szeretetét.

Azt mondják, hogy Eminentiad akkor jutott a méltóság legmagasabb fokára, mikor a bibornoki kalapot elnyeré; tagadom! Eminentiad akkor érte el a dicsőség és hírnév legmagasabb fokát, midőn egy nemzet kiáltotta egyesülten e két szót: „éljen a Primás!“

Biboros főpap! mond el imádságodat értünk:

„Mi atyánk! ki vagy a mennyben! szenteld meg egyetértéssel ezt a nemzetet... Jöjjön el aranykora. — Legyen meg akaratja... miképen most, úgy ezredévek múlva is... Add meg nekünk a többé soha össze nem törhető boldogságot!.. És bocsásd meg, ha a századokig tartó könyvek között néha zugolódunk!.. Miképen mi is megbocsátunk az eddig ellenünk küzdött minden ellenségünknek... Ki ne vigy bennünket többé a hazafiatlanság kísértetébe. — De megszabadíts a nyomor és boldogtalanságtól... Mert tied az ég és föld, és e szép Haza... most és mindörökké Ammen.“

Éljen Scitovszky János herczeg primás!

Poharat üríték még:

Bartakovics Béla,

egri érsek ő excellenciajáért.

„Jézus mondá a századosnak: ime az igazi izrael, kiből nem találtatott csalárdság soha.“

Nagy főpap! Te soha sem vagy a magadé; mikor imádkozol, az Istené... s midőn az adakozásra nyujtod kezedet: a nemzeté... De mivel mindig imádkozol... s kezed mindig ád, — az ég és a nemzet közt féltékenység támadt, hogy melyiké légy: az égé-e, vagy a földé?!..

E nemzet hódol a legfelsőbb hatalom, az Istennek, s imádkozva mondja: „Ám jó, ha tetszik Neked mindenség Ura, királyok királya! vidd fel magadhoz a nagy szellemet, hiszen a földön már ugy is elnyeré a hazafiuság legnagyobb üdvösségét — a halhatatlanságot!...

Éljen az érsek!

Atalára.

(Midőn névnapját ünnepelték 1864.)

T. Barátim !

Rám nézve kettős ünnep ez ; először, mert bölcsőnket egy helyen ringatták, ott, mint Petőfi írja :

„Hol minden patak egy szivárvány

S hig gyémánt a tiszta levegő,

S a mezőnek minden órán uj, s a

Régiéknél szebb virága nő.

Ottan szebb az éj, mint itten a nap,

S szebb a tél, mint itt a kikelet,

S madarak a hópolyhek... mig esnek.

Zengedeznek tündér éneket.“

S másodszor: mert a gyermekemlékek visszatükrözik azon napokat, melyeken a virággalhimzett mezők, a „nagy kert“ lombjaival beszélő fái már elárulák: hogy Magyarországon a „hölgyek lantjára“ egy újabb koszorut fonnak.

Midőn Atala született, a két Kisfaludy hirnévét uj örökös vette át, s ünnepet ültek a Helikonon is,

mert vajmi ritkaság, hogy a lyrának a magyar hölgyvilágban olyan képviselője legyen, ki lantjának varázsával uralkodik a sziveken; kinek dalai valamenynyönké, mert lelkünköl beszélnek s bérz és völgy viszhangozza azokat.

Atala már is tünemény a magyar költészet egén; Schiller, Petrárca szelleme köszöntik őt, s mit várhatunk még ezután attól, ki a világirodalmat buvárolta át, hogy a gazdag költői eret még fogékonyabbá tegye maradandó dalok alkotására!?

Ki a „hölgyek lantját“ jelen időszakban legnagyobb ihlet és varázsszal pengeti,

kinek dalai már is meghódították a közönséget ugy érzelemgazdagság, mint műformára; a magyar Parnassusnak egyik méltó dicsőségét, Atalát az Isten sokáig éltesse családjával együtt. Legyen mind-egyik éve egy-egy könnyen folyó szép dal; s ebben a hosszú, nagy költeményben mindegyik nap a másikkal oly összhangzó rim, minőket csak Arany János és Lévay József teremtenek költészetünkben. A muzsák ma együtt köszöntenek velem egyik legméltóbb társukért.

Somssich Pálra.

(A tiszteletére rendezett lakomán.)

(Kaposvárrott, 1868. december hóban.)

Nagyérdemű hazafi !

A 48 előtti országgyűlések egyik nagynevű veteránja!

Nekem jutott a szerencse elsőben poharat üríteni az ön homlokát körző érdemek felett, s azon tetteiért: hogy alkotmányos életünk küzdelmei, törvényeink alkotása s hazánkat jobb létre vezérlő bölcs, tapintatteljes működésekben az elsők között állt a gárdában, mely hazánk javáért meghal, de meg nem adja magát.

Babérjai közé nem fűzhetek fényesebb leveleket, mintha a Deák-párt eredménydús tetteiről mondom el egy igénytelen költeményemet, mely pártnak ön szeretett, dicső nevű vezértagja volt :

Mit tett a Deák-párt ? ne fumigáljátok !

Ő adott alapot, a melyen most álltok.

Nem elég mutatni Clum és Königgrätzre,
Füst s ködben az irányt Deák vette észre.
Az ő esze, hite és mély bölcsessége,
Viharban, sötétben őrlámpaként ége.
Midőn annyi dicsőnk börtön és vársánczon ;
A nép milliói szenvedtek rablánczon.
Feldulva szép hazánk, tiporva a törvény,
Az éhező sujtva, kaczagva az erény ;
Megtámadva mi szent, szív és lélek gyászban,
S ki nem fejezhetéd sem szó, sem írásban,
Imádságunkat is kém, rendőr hallgatá,
Arcunkat éj-napon könyvek árja mosá, —
Őnök voltak ébren, írt, vigaszt hirdetve :
„Édes Népem ne félj! nincs még minden veszve!“
S ily rémséges éjben, ilyen zivatarban,
Csüggesztő órákban, felemésztő harcban, —
Az iránytőt tartva s hajónkon a kormányt,
Ki védte meg a hont, törvényt s az alkotmányt ?
Őn volt az és pártja, mely ezélt soh' sem téveszt,
A történetkönyvből nem törlik ki ezt!..

*

Midőn a nyert harcban, fegyver nélkül észszel,
Az Isteuben bizva, törvényt tartó kézzel,
Annyi ellenségünk támadt a népekben,

Hajgálták az üszköt az országrészekben;
Egyedül csak azért: félték felsőbbségünk,
Hátha kigyulad még régi dicsőségünk ?
Hátha még a magyar szerepet is viszen
A Kárpátok alatt ? három tenger vizen,
Mint az ős időkben ? s akadályul ennek
Uralkodók zúgtak, herezegek henezegtek ;
Lárma fent és alatt ; eselvetés bal- s jobbra
(Isten kegyelme szállt a Király Asszonyra...)
És ennyi tör, eselben, eltépve a vizsályt,
Ki koronázta meg Budán a jó Királyt ?
Tagadhattok mindent ! esináljátok a neszt,
De az érzélapokról nem törlitek le ezt ?!

*

Hogy a magyar visszahelyezve, jogába,
Nem hontalan többé itt bent a hazába' ;
Maga alkot törvényt az ország szívében,
Hitet s bizalmat kelt, örömet a népben.
Jövőjének ura ; hat, gyarapít, alkot,
S hegeszti a sebet, a mely egykor sajgott.
Hatalom a kézben, nem félünk a vészben,
Tisztelve van nevünk az öt világrészben.
Annyi befolyásunk bel- és külügyekben,
Mennyit nem találtok fel a történetben.

A parlament együtt, felelős kormányunk,
Vér nélkül, csak észszel, mind a mi vivmányunk.
Csatornázunk szerte, vasutat építünk,
Meg lesz alapítva megrongált hitelünk.
S hogy egészen teljes legyen az örömünk,
Koronás Királyunk itt bent lakik köztünk.
Felséges Asszonyunk! az egész családja,
Minden kegyelmével, hogy az Isten áldja ;
Önök műve mind ez ! tagadhatják szépen ;
Fel van írva csillagbetűkkel az égen.

*

Ki érdeme: hogy a nyelv szabadon beszél!
Elvharczokat küzdünk, minden mozog, pezsg, él,
Hogy a sajtó szabad, nem elég jutalom ?
Isten után ez a legnagyobb hatalom.
S ha — mitől ég óvjon — válságos idő vár,
Ott lesz a magyar kar, hol a győzelem jár.
Mit a 48 szent emlékül adott át,
Ugyan ki törölte el a szőlődézszmát ?
Önök hintegették mindenütt a magot ;
S a baloldal? ez meg akadékoskodott.
Ha bántott a német; rosszul állt a világ,
Gesztenyét a tűzből kikaparta Deák!
S míg ön s pártja küzdött útján a reménynek,

Mások udvaroltak a közvéleménynek!...
Ön, s pártja műve mind! hiában az ének,
Eltemetni, miről századok beszélnek!...

*

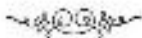
Szent István koronánk összes királysága,
Hány részre szakadva? tőlünk külön válva.
Történeti kapocs? eltépve már régen,
S hány kéz működésben, hogy a vizsály égjen.
Mozgásba hozták a földet és az eget,
Hogy mind ellenségünk legyen, ki csak lehet.
Erdély s Horvát hont ki rokonítá velünk?
S ki mondá ez igét: most már együtt leszünk.
Ki vezeté czélhoz a magas vágyakat:
Szeretetlenben egygyé fűzni országokat?!
Ennyi hév, dicsőség melyik nemzetre szállt,
Mint a magyarra, mely „sziv s ésszel an-
nectalt!!?

Öné és pártjáé ez a nagy dicsőség,
Melyhez nem fér idő, nem fér az irigység.
Tagadhattok mindent; — kiált a történet —
„Én voltam s leszek az igazság s az élet!..“

*

Önt, nagynevű hazafi, mint az építő pártnak

lángeszü szónokát, egyik böles vezérét; kinek távoztakor a bizalom virágkoszoruját, most pedig a közügyek és iskoláink körül szerzett érdemeiért érezből font babérkoszorut nyujtunk. Önt, ki nem fog megállni a munka közepén, hanem előre tör s Isten kegyelmével betetőzni segéli az alkotmány épületét, viszszaüzdeni törvényeinket egész épségükben, — áldja meg az Isten hosszú élettel; s ha a nagy munkában vállalai gyengék lennének, erősítse azongondolat: hogy bizalmunk, szívünk és lelkünk vele van. Éljen!

Egy baráti körben.

(Midőn Somogy megyeért poharaztak.)

(1870. november 12.)

Somogy! te hazánknek egyik drága gyöngye,
Hol a nemes vértől szent a föld göröngye;
Te az istenektől áldott classicus föld,
Hol a lélek minden perezet örömbé' tölt:
Mert minden bokorhoz, minden kis virághoz,
A multnak lelke egy dicső emléket hoz.

* * *

Ennyi kincs, ragyogás! így volt mind ez régen,
Jaj! de másképp van most Somogyvármegyében
A merre csak nézész: lyuk, szenvedés, sóhaj,
Mint nyáron a zápor, úgy szakad ránk a baj;
Ezüst-gombos menténk, mely a pompát állta,
Sutban hever, a moly összevissza rágtá:
Régen lekopott már az ezüst gomb róla,
Sarkantyus csizmánknek alig akad főtja!..

Ez is szegény! az is! mindegyikért nagy kár,
De legszegényebb az, a ki kaputban jár!..
A száz, kétszáz holdas, ki ur volt nem régen,
Tajtpipával játszott a szép belsőségen;
Ki másnak is adott, s neki mégis maradt,
Közügyeket szolgált éj és napok alatt!
Előörsként ott állt, ha közérdek kérte;
Veszélyben volt a hon? vérét ontá érte!.
Szegény kaput! melynek nem ártott a golyó...
Száz lyukat furt rajta már maga az adó!..

Gulyánk eladóban! oda szép ménesünk,
Dolgozzunk bár mennyit, másoknak keresünk.
Azelőtt annyi ráncz nem volt a kaputján, —
Mennyi hivatal van most egy megye nyakán!
Aztán csak jó lábon állna fináncziánk!
De angol és német ujjal mutatnak ránk!
Államterhek! idő! szédelgés a börzén,
Eret vágtak szegény magyar ember zsebén.
Ennyi csapás rajtunk! éj, nap folyik harcunk!
De azért égfelé van fordítva arcunk.
Boszinthatja csupán ennyi nyüzsgő féreg
Az oroszlánt, de még soha sem ölé meg!...
Akarat az agyban! vér, erő a karban.

Millió szív együtt, akár merre baj van!
Bölcsen az erőben ; tisztán az erényben!
Munkakedvvel ép szív gazdag és szegényben!

— — —

Mi egy rossz termés, Krach, árvíz s bár omló vér
Oly nemzetnél, melynek
Mult, jelen s jövője uj ezer évet kér?!..

Kacskovics Károly névnapján.

(Január hó 28. 1871.)

A mult szemrehányást tesz a jelennek: hogy sokat fecsérel; sokat remél, sokat, nagyon sokat jár a légben, de keveset számít!

Igaza van.

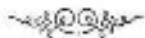
Erköles és vagyonban romlottabb kor csak egyszer volt talán, midőn a büszke római olvasztott drága gyöngyökkel itta a Falernumit. —

Azonban van egy aranyhid, mely a jelent összeköti a multtal.

Van az emberiségnek még egy nagy érzéke, melyet az idő nem birt devalválni; a hatalmak megsemmisíteni; melyet a világ összes pénzügyintézeteinél áresükkenés nélkül fogadnak el: a szívek szeretete, s barátsága.

És ezért tisztelem, többet mondok: imádom a jelen időt, mely az ősi erényt fenn tudta tartani; mert elveszhetnek kincsei; romba dőlhetnek oltárai, ezek birtokában mindent visszaszerezhet . . .

Hogy a jelen időnek ez csakugyan erénye, mutatja a jelen nap, midőn a már megérkezett vándor-madár tavaszt jött keresni, és visszatérni vágyik melegebb hazába; midőn a virág már kibujt, de nem mer nyilni, — — ilyen zord időben, egyetlen szivnek melegénél annyi jó ismerős, barát gyült össze, kit családja, rokonai s az emberiség javára az Isten sokáig éltessen.

Egy barátom fia születésére.

(1871. február 10.)

Öt éve már, hogy csók és szeretetteddel hintet be angyal jószágú nőd szép arcát, s az első rózsá csak most nyílt ki házadnál.

Midőn megesküvél, a mennyországának még csak kapujánál voltál; ma látod színről színre azt.

Életed ma nyerte meg folytatását; reményednek most kezdődik értéke; s méltán féltheted magadat, mert ez órától fogva szived minden dobbanásáról számolnod kell, hogy kincseit megőrizd gyermeked számára.

Még pár nappal ezelőtt nagy vagyonodban is szegény voltál; ma már gazdag . . . Egész világ van birtokodban; egy kis bölesőben egy világ, mely telett szeretetteddel uralkodol . . .

Gondolatod, lelked vágyára Isten leküldé áldását, s ime itt van megtestesítve.

A hol csak dalos madár van, kérd el dalát alta-

tóul; hadd szunnyadjon most, midőn a bánat és a gond még nem születtek meg számára . . .

Kérd meg a honszerelmet, legyen ébresztője; és sugd meg az angyalnak, hogy az anyatejnél van még egy édesebb: az anyaföld.

Szivetek dobbanása legyen őrzője; így a csábok nem férnek hozzá.

Szemetek könye az első keresztviz, mely beléoltja a szülők iránti szeretetet.

Ha a kis Korszika fejedelmet adhatott egy viskóból, mért ne adhatna a te házad, vagy másé?

De legyen bár fejedelem, akkor se örülj, ha erénye nem lesz koronája . . . S legyen belőle koldus, ne aggódj! valódi szegény csak az, kinek szíve nincs . . .

Megtestesült vágyad és gondolataidért; a szivedből kiszakított dobbanásért; az anyának legmagasabb és szentebb örömeért — egyetlen gyermekedért gyöngyözik poharamban a bor, s ime kiiszom érte, hogy hosszú és boldog élete felett megelégedesed legyen a legnagyobb áldás! . . .

Küldje át küszöbödön, a kinek bánata van, hadd változzék örömmé.

A kaposvári ügyvédikar banquetjén.

(Január 31. 1872.)

Érdemes vendégkoszoru !

Nekem jutott a szerencse, poharat emelni a társadalom azon osztályáért, mely multjában hordja nevét, jelenében ezrek reményét ; jövőjében az emberiség előhaladását . . .

Azon osztályért, mely örökös küzdelemben áll ; mindig harczol s ha száz csatát nyer, mindig ujat kezd, mert eleme a tűz, nem hamvasztani, hanem a hamvakon is teremteni ; mert mindig örvény körül jár, hogy a süllyedőknek kezét nyujtsa, s buktatva is éltesse.

Azon osztályért, mely orvosa a világnak, s nem füvekben, cseppekben adja orvosságát, hanem §§-okban, jó tanácsában ; s a mennyiben az igazság, s így a világosság terjesztője, ha nem volna nap, azt kérnők, hogy szellemével öröködjék az emberiség felett.

Azon osztályért, mely a társadalom ezerféle hullámai közt mindig ott van mentő csolnakával; szabadit, őriz, megtart, vigasztal; s ma szántóvető, holnap toll van kezében, holnapután — ha kell — kard; tegnap még a szür mellett szónokolt, ma az értelmiség szövétneke, s tán 24 óra múlva — miniszter?!

Azon osztályért, melynek összeköttetései, szellemi hatalma addig ér, hol a nap kel és nyugszik, s a meddig a betű és szónak hatalma van.

Emelem poharamat e derék osztály, s ez osztályban különösen a kaposvári ügyvédikarért.

Hizelgés nélkül mondhatom uraim, hogy a mi a szellemet s így a világosságot; a szívet — s így a szeretetet illeti, — a kaposvári ügyvédi karban oly egyéneket tisztelhetünk, kik mintaképei e tekintetben az ország bármelyik provinciájának.

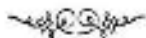
Kivánom szivemből, hogy:

A mit hord annyi edzett kar,
— A somogyi ügyvédikar, —
Melyen „előre“ a jelszó,
Legyen törhetlen a zászló.

Jel-adása, lobogása,
Legyen a nép nagy áldása.

S a merre leng nap, éjelen,
Fénye az igazság legyen.

A hányszor lesz rá alkalom,
Legyen tolla nagy hatalom,
Mert annyi romlás, bomlásnál,
— Mit ész s igazság alkotnak, —
Örökké csak e világ áll! . .

Kaposvár

mezőváros közönsége által adott banquetten.

(Midőn a „Somogy“ mozdony először befutott Kaposvárra, a „duna-drávai“ vasút-építő mérnökök s vállalkozók tiszteletére lakomát adott a székváros közönsége a városházában, aprilis 13-án 1872.)

Nagyérdemű közönség !

Poharamat emelem századunk egyik legnagyobb tényezője: a m u n k a, és annak képviselőiért.

Hivatásának magaslatán áll Kaposvár városának közönsége, midőn e napot megünnepel, mely nem jelent kevesebbet : mint készszoritást a mivelt világgal; légyottot a szárazföld és tengerekkel, hova a vas elér ; hova eddig csak gondolatainkkal merészkedtünk.

Nagy ünnep ez valóban ; nem magunkban állni ;

nem magunknak élni, hanem egy sin letételével átölelni az egész világot, s testvérnek mondhatni a vad indiánt, kitől távolabb voltunk, mint egy köznap ember a halhatatlanságtól

Nagy ünnep ez, a munka hódításának ünnepe; s ha van delej a világon,— minthogy van, — ugy ez ünnepet ma milliók érzik velünk, kik a munkában látják a népek örökkévalóságát.

Ez ünnep adott nekem is alkalmat arra, hogy istenithessem a munkát, és poharamat emelhessem azokért, kik lánczainkat leoldák, és megtanítottak — repülni!

Kolombus csak feltalálta az uj világrészt, de a sárból csak önök gyurtak aranyat, midőn gőz- és dróttal Európával összekötve, a civilizációnak általadták !!.

Guttenberg óriás volt a felfedezések történetében; de önök egy levelet kiszakítottak babérjaiból, midőn a villany és gőznek világoszerepet adtak!

Félisten az, a ki betűkben eloszlatá a sötétséget! De hát Morse mi akkor, a ki kimondá: ha már sötétség nincs, hát távolság se legyen; a villany egy szikrájában percek alatt birom a világot!

A világ ezer és ezer parányokban volt, s önök

nagy gondolata egygyé alkotá, annyira egygyé, hogy most egy gondolata, egy szívdobbanása van az egész emberiségnek, hova csak a dróton elgondolni lehet: „tiszteld a munkát s azok képviselőit!“

Azon napon tehát, midőn szárnyat kaptam . . . midőn bevezettek a nagy világba, s tudom, hogy a mi előttem van, épen mint a rohanó idő, az perczek múlva hátam megett lehet: iszom azokért, kik mind-ezt lehetővé tették,

kik a karerőtől a gőzhez apelláltak; innét a villanyhoz, s azt mondák: nem lehet tovább, itt van az Isten!! . . .

kik a földön megmutatták, hogy nincsen lehetlenség,

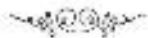
kik a tüzzel is alkotnak, s a vízből világerőt csinálnak ki, —

iszom a világ munkásaiért, s ezek közt a „duna-drávai“ vasutvonal mérnökei, vállalkozói és munkásaiért ! éljenek sokáig !

Kivánom Kaposvár mezővárosának :

Emelkedjék nagyban, szépben,
Miveltségben és jólétben.
A gőzerő mit hoz, és ad,
Legyen az az egy akarat :

Nagyot tenni, maradandót,
Túlélni az elmulandót,
Intézzé ügyeit bölcsen,
Népe ragyogjon erkölcsben.
Tünjék ki a nevelésnél,
Mert a szellem örökké él.
Az idő így nem adja át,
Hervadásnak koszoruját!.

Ranolder János

veszprémi megyés püspökért.

(Karádon, augusztus 31. 1872.)

Nagyérdemű közönség!

Napjainkban, midőn a mult idők lassuságát, hátramaradását, csökönyét a szellem élénk küzdelme, az akarat szilárdsága, s az emberiség nemes törekvése váltják fel;

Ma, midőn már gőzzel járnak, villanynyal irnak, s idő és térben alig van hely, mit az emberi erő és ész meg nem hódított: — egyes ember úgy, mint államok csak annyit érnek és nyomnak, a mennyit a szellemi és anyagi cultura terén vívmányul felmutathatnak.

Ki tagadhatná, hogy Magyarország is megérté az idő intését s mióta alkotmányos szabadságát visszanyerte s jövője, sorsa felett maga rendelkezik, — fokozatos munkakedv, pezsgés, erő kifejtés állt be, mint-

egy jelentve: hogy a népeket ébresztő hajnal itt is felhasadt, s a ki hazájának nevét, üdvét szereti, munkába áll! . .

Nem is kell mondanom, mily érdemeket szereznek saját nevöknek úgy, mint a nemzetnek; hogy készítik elő a dicsőséget azok, kik a szellemi és anyagi cultura terén előlmennek a lobogóval, s mindőn szolgálatára állnak édes nyelvünknek, az iskolákban hintik a tudomány örök áldását s a miveltség termékenyítő sugarait beviszik a viskókba; ugyanakkor megtisztelik a földet, hogy kicsalják belőle az isteni erőt, kiaknázzák a kincset s boldogítsák az emberiséget saját verejtékével, ezzel a szent harmattal, melyet a homlokoknak adott vigasztalásul az ég! . . .

Ily férfiut van szerencsém tisztelni Ranolder János megyés püspök ur ő excellentiájában, kinél főpapi méltóságához, nevéhez nem a kereszt és gyűrűjében levő drága kövek adják a fényt, hanem a nevelés terén elkövetett tettei, azon roppant áldozatok, melyeket népiskoláink felvirágzására nem csak püspöki megyéjében, de országszerte tesz le az oltárookra.

E fényt nem viszi el magával, e tette nem hal meg vele, hanem átadja a veszprémi püspökségnek, hogy nevével éljenek ott, s buzdítsanak!

Ily férfiut van eszerencsém tisztelni a szőlőkultúra terén, ki ménesi, somlai, badacsonyi, csopaki szőleink aranynedűjével épen úgy megvigasztalja, előre serkenti a magyar embert, mint felvidítja a hideg angolt, s lángot ad az ugy is tüzes vérű francziába; legalább ezt mutatják érmei, melyeket London és Párisban kapott kitüntetésül.

Tehát ugyis, mint iskoláink nagy moecenását; ugy is, mint szőlőkulturánk kitünőségét az Isten sokáig éltesse hazánk s egyházmegyéjének diszére.

Baumgartenné, Stein Hermine mennyegzőjén.

(November 12. 1872.)

T. vendégkoszoru!

Az izraelita hölgykoszoru egyik szép virágszálát siratják ma a felhők, hogy virágtársai közül mért szakította le a szerelem?

Sírnak magok a virágok is, mert egyik ékességüket veszték el, s így bucsuznak tőle:

A rózsa azt mondja: Nyílásod felett soha ne legyen ősz, s örök virulásod hazudtolja meg a hervadást . . .

A napra forgó: a te napod most már nem az égen kel fel, hanem férjed szívében; fordulj mindig arra, a merre napod ragyog és melegít! . .

A nefelejts: Házi erényekben oly gazdag légy, hogy soha meg ne szégyenítsd nevedet!...

A lilium: a mi gyógygyerő van bennem, vidd magaddal, hogy gyógyíthass szívet és sebeket...

A z aloé: Legyen életed oly hosszú, mint az enyim, azzal a vigasztalással, hogy ne minden félszázadban egyszer, hanem minden nap virágozzál!...

Ön pedig, ki e virágot társai közül kiszakítja, adjon neki szeméből öröm harmatot, szívéből meleget...

Legyen ön neki támasza, mert habár — Petőfi-ként — „a vihar tölgyeket sujt, nem virágokat,” gondolja meg, hogy a virág szirmán még egy gondolat is sebet ejt!...

Kivánom, hogy az évek hosszú során is annak lássák egymást, mint az első napon; a boldogság mindig belől, a esalódás kívül legyen a küszöbön!..

A meglegeedésnek ne legyen szárnya elrepülni hanem fészkelje be magát a család szentélyébe; s ha már egyszer volt esuda, hogy megállt a nap Gibeon felett, mért ne állhatna meg másodszor egy új pár boldogságát nézni s tartóssá tenni.

Önöknek multjok csak egy röpke pillanat; a hajnal nem hátok megett, hanem előttök van, s életök ott kezdődik, a hol a boldogság!... Legyen az

élet oly hoszszu és megáldott, hogy midőn az arany-
menyegző eljő, a férj mondja az első felkészöntést
ily szavakkal: csak tegnap esküdtünk meg! . .

Kivánom, hogy legyenek önök annak a nagy
népesaládnak méltó tagjai, mely vallásossága, össze-
tartása, szorgalma és nélkülözése által a népek
sorában nem csak a jelent, de a jövőt is biztosítá
magának. —

Éljenek sokáig !

Kacskovics Irénre.

(Egyik legszebb leánya a Dunántulnak Köttsén.)

(187* Pünkösöd napján.)

Ha a szépségnek volna örökkévalósága, ugye háznak egyetlen leánya soha sem halna meg.

„Tündér arezának tejben uszó rózsáit“ csak Petőfi énekelhetné meg méltókép, a ki merre csak megy, dalra fakadnak az ajkak:

„Nem anyától lettél,
Rózsafán termettél.
Piros-pünkösöd napján
Hajnalban születted.“

A ki körébe lép, Moore Tamással érez:

Menj! csillagról csillagra szállj át,
Távol világok végén járva pályát
Hol a mindenség határfala ott áll,
Minden világok üdvét érezd által,
Sokszorozd évek végtelen sorával,
Egy percz a mennyben (körében) többet ér azoknál.“

Az ifjak úgy állnak előtte, mint egy „mennyei jelenésnél;“ az első látásra Hugo Victort idézed :

„Ha nem érzéd soha egy nő tekintetén
Uj lélek mint gyulad lelkednek fenekén,
A melytől elbájolt lelked az égbe kél,
S hogy e szép gyermekért, ki mulat kinodon,
Gyönyörrel vérzenél a gyötrő kinpadon :
Úgy sohsem szeretél, soha sem szenvedél.“

S még nagyobb kín a távozás; százszor néz vissza, s még többször gondol rá a bucsuzó, hogy Lord Byronnal megnyugtassa magát :

„Isten veled ! — Ha hő ima
Valaha másért égbe szállt —
Enyém nem vész a szélbe ma
S viszi neved', felhőkön ált'.
Hiába szó, köny, sóhajok,
A vérköny sem elég meleg
Kiöntenem : mikép sajog
Szívem e szón : Isten veled !“

Önt látva értjük meg csak Hugo Victort, hogy :

„A nők e földön azért vannak,
Hogy mindenre fényt hintsenek“

és mily igazat mond e szavakban :

„Virágot sem terem az Isten :
Ha csak asszonyt nem alkotott.“

„Szép vidéknek szépséges leánya!“ köszöntöm
önt névünnepén; s midőn gyöngyözik poharamban
a köttsei jó sárfehér, hiszem, hogy e nagy vendég-
koszoru tiszta szivből jött akaratát fejezem ki ak-
kor, midőn kívánom: hogy Önt, ki lelke e háznak,
mint fülmiledal a bokornak, ne érintse a bánat kö-
nye soha, s az első harmat, mely a virágra hull, az
legyen, midőn az ölelő karok a családtól elviszik
egy még nagyobb boldogságra, s az apa és anya
megsiratják a „szeretet leányát;“ ez is az öröm könye
legyen, visszaragyogva Lord Byron szavait:

„A bús öröklét átvonúl,
De lényed halhatatlanúl
Veti ránk sugarát.“

S a koszoru-leányok így bucsuztatják el szép
testvérüket:

„Lábad nem taposott a föld sarába még.
Fejed szent! s angyali ártatlan szendesség
Reá dicskört vona!

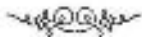
s hogy az erény és szépségnek, melyet a Balatonvi-
dék gyöngyvirága képvisel, folytatása legyen —
mert mit ér a rózsabokor, ha bimbót nem hajt —
— az egykor boldog férj Hugo Victor e dalával ve-
zesse át a mennyország küszöbén:

„Ne lassunk soha sem
Méhek nélkül köpüt, virágtalan nyarat,
Üres fészket, gyümölcsnélküli kosarat,
S házat gyermektelen !“

Kacs Kovics Iréne kisasszonyt, a ház örömét, a
„százszor szépet“ Isten sokáig éltesse szüleivel.

Mondjuk el rá poharaink édes nedűje mellett
Moore Tamás e szép költeményét:

„Járjon, bár merre mész. a béke veled,
Legyen előtted nyári nap az élet,
Mind a mit szeretsz, a mire vágyad van,
Mosolygva kísérjen fénylő utadban,
S ha éltedet valaha bú zavarja,
Még a könnyű is, mely szemedben ég,
Legyen mint a nyár muló zivatarja,
Mely után annál fényesebb az ég!!

Herczfeld Regina mennyegzőjén.

(Deczember 10. 1872)

Nagy feltűnést okozott a közelebbi november hó 27-én történt csillaghullás, holott senkit sem lephetett meg, a ki a természet titkait tanulmányozta. Földünk egy nagy üstökös utjába érvén, mi természetesebb, minthogy légkörünk tele volt futó tüsszel. Valjon ki csudálkoznék azon, p. o. ott a teremben, hogy libeg-lobog a fény, hogy egymást kergeti a sugár, midőn oly két nagy, és fényes csillag utjába ért, mint uj menyecskénk ragyogó szemei?!..

Azt mondják, hogy 1289 óta nem történt a természetben oly ritkaság, mint most, hogy még deczember közepe felé is nyílnak a virágok! Én nem megyek századokig vissza, csak szép menyecskénk arczára mutatok, s mindenkit meggyőz ez ígézet, hogy rajta télben sem hervadnak el a rózsák! . . .

Csudálatos t. vendégkoszoru! a lélek sejtelmé; ez a legigazabb delejtű, mely megmutatja a szerelemnek, hogy merre menjen és hol kössön ki?

Igaz ez a sejetlem?

Meggyőződnek önök róla, ha a boldog pár arczáránéznek; a szerető szív lángja, a lélek sejtelve meggyéket szárnyalt át, míg megtalálta azt a szigetet, hol örökké zöld a levél . . . mindig énekel a madár . . . soha sem nyugszik a nap . . . s egy kézszorítás, egy csók, egy szempillantás őszezéköti a földet az éggel . . . Ez a szerelem szigete; a ki soha nem hitt Istent, itt megtalálta.. A ki sok volt önmagának, itt átadta magából a halhatatlanságot másnak . . . S hogy az életnek valami emléke maradjon, ott nőtt a szivekből az a forrás, mely táplál, szomjat olt, megigéz és boldogit!

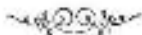
A szerelem szigetének uj lakói felett örködjék az Isten; a szeretetben soha se ismerjék, hogy boldogtalanság is van. S ha majd a szigetnek az a két csillaga örökre lefut, miről emlékeztem, mint az égi csillag, hagyjon maga után fényes utat gyermekei szellemében. —

Ha távozol szép menyecske, szülőföldedről vidd emlékül e népdalt; dal kísérjen, dalból álljon életed:

Verpelétnék dohány füstje illatos,
Szép menyecske soha se légy bánatos!
S ha esnék is köny valaha orczádra,
Hulló harmat legyen ez a virágra . . .

Sok szép leány kesereg ma utánad,
Szép társaid gyászolják távozásod.
Oh ha tudnák, hogy a bánat hiába!
Hiszen épen most még a mennyországba!.

Illatos légy erdő, mező merre jár,
Fény s melegét szórja rád a napsugár.
S ha álomtól lepve szemed pillája,
Boldogságból legyen ágyad párnája! . .

A 70-ik honvéd zászlóaljra.

(Midőn zászlaját felszentelték Karádon, május
hó 25-én, 1873.)

*Uram ! uram ! Jankovich László főispán uram, szó-
lok önhez.*

Somogymegyének e kettős ünnepén, midőn az
eskü megerősítette a zászlóhozi hűséget, — legyen
ez áldomás azoké, kik vérökkel irták meg történe-
tünknek egyik legszebb lapját; kiknek hamvaira
Kossuth miatyánkja egy nemzetnek áldását tette le.
Legyen ez áldomás a honvédeké s a vitéz honvéd-
seregben e nap hősei, a 70-ik zászlóaljé.

Azon dicső névé, melynek képviselőjét midőn
zokogó anyja vissza akarta tartani a harezba mene-
teltől e szavakkal :

Édes fiam ! szívem vére !
Éltem, lelkem szemefénye.
Ne menj a vész helyére ;

Ki ápol majd sebjeiddel ?
Hogy ha meghalsz, ki temet el ?
Maradj anyádnak öre !“

A honvéd így felelt :

„A hőst anyám Isten ójja ;
Sebje a szabadság csókja.
— Üdvözül lelkem tőle —
Nem halok én meg a harcban,
Hisz' a honvéd halhatatlan,
Isten segits ! Előre !“

S ment a honvéd gyilkos harcza,
Ott volt vele védangyala,
— Édes anyja szelleme —
„Golyó süvölt ! ne menj vészbe !“
„Sebaj ! csak a sapkám érte,“
Éljen a hon ! Előre !

„Az ellenség mély sánczokban !
Nem volt hős még ily vértorban,
Az Isten szent nevére !“
— Vezényszót mond a kapitány,
S a legénység, mint a villám,
Menydörgi, hogy : „Előre !“

Száz halál vár minden ponton,
Vértől piroslott a szurony,
Pokol az ágyuk tüze !
Egy sem gondolt a halálra,
Csak a honra, ezt kiáltva :
„Szuronyt szegezz ! „Előre ! .“

Poharamat emelem május hó 25-ke, s e nagy nap emlékeért, mely biztos zálog nekünk arra, hogy a jelenlegi honvédség egy nagy nemzeti hadseregnek erőteljes magva, ha azt a nemzet bizalma ápolja. Legyen elismerés gf. Andrássy Gyulának, ki a h a z a s z a b a d s á g á t t i s z t e l ő k i r á l y s z i v é b e n u t a t n y i t o t t a n a g y e s z m é n e k, s az új honvédséget megteremteni egyik legnagyobb munkás volt.

Emelem poharamat e nap emlékeért, mintegy hangsúlyozni akarván jelentőségét: hogy a mai napon felszentelt lobogó ünnepélye nem demonstratió, hanem csak megújítása a régi eskünek: „é l n i, h a l n i a h a z á é r t.”

Hangsúlyozni: hogy a magyar nemzetnek nem harci dicsősége, hanem olajágra;

nem ágyukra, hátultöltőkre, de könyvekre van szüksége.

Nem akar löporral hódítani, mely rombol, s ha teremt is, csak rombolva teremt; hanem szellemmel, melynek életet hintő fénye előtt meghajol a böles épen úgy, mint a Hottentota, a tudományban épen úgy, mint a napban a világosság istenét imádván..

Magyarország egykor védfal volt a sötétség és bilinesekkel járó hadtömegek ellen; legyen ma a

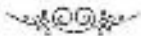
munka, szorgalom és haladásnak óriás versenytere a civilisatio nevében, a miveletlen népekkeli rokonságot minél szorosabbra fűzni!....

Mi többé nem támadni, de ülelni akarunk; nem gyűlölni, de szeretni, s nem recriminálni, de megbocsátani!...

A midőn e nap emlékére az országnak minden babérját leraknók azok sirjára, kiknek véréből hazánk szabadsága felvirágzott, — szívünkben kívánjuk, hogy a dicsők utódjai babérjaikat többé nem a harcmezőn, hanem a népeket egyedül felemelő munkában szerezzék, s régi dicsőségtől ragyogó, annyi győzelemhez szokott fegyveröket csak akkor ragadják meg, ha a nemzet békeszeretete, missiója s annyi királyeskü és kifolyt vértől szentté vált földje megtámadtatnék!..

E nap felszentelt lobogója nem csak a honvédeké, hanem minden polgáré a hazának, együtt fogadván:

„Életünket, vérünket érte!...“

A kaposvári zárdaszenteléskor.

(Szeptember 29. 1873.)

Ha lehet a pohár mellett is imádság, legyen ez azé, kié a világosság napja; e pohárban gyöngyöző cseppek pedig folyjanak ki annak egészségére, ki itt alant hinti a világosságot.

Hősei ez ünnepnek! Önökhöz szólok, azért a ki elküldötte önöket, hogy a merre járnak az ő nevében, áldás virágozzék nyomokban.

Hogy ünnepet ül Kaposvár közönsége, ne csudálják; az Istennek szentelt ünnepeken kívül vannak még ünnepelt napok azokért, kik nem magoké, mert bennök egy ifju nemzedék él!.

Köznnyelven él már, hogy a holt kéztől semmit ne várj; ime a fényes kivétel; a holt kezek mennyi kinséset raknak le nálunk. Ha mindenféle így nyilatkoznék az erő a dermedtnék hitt idegekben, úgy az inség és járványok daczára is általános feltámadás lesz Magyarországon! . .

Ha haza térnek önök, mondják meg a „szere-
tetet p a p j á n a k,” az ország főpapjai sorában egyik
legelsőnek, kinck keze és szeretete hozzánk ér . . .
ki a nemzet oltárait tele rakja tömjénnel, — hogy
a mag, melyet oly bő kézzel vet, ezerek szívében
ver gyökeret, s gazdag kalászkokat fog hozni a jö-
vőnek !

Mondják meg neki, hogy halhatatlansága írva
van a kövekre, melyek közt már közel 3 ezer nö-
vendék hallgatja ingyért az igéket valláskülönbség
nélkül, mert hiszen ma már az a legvallásosabb em-
ber, ki legerkölesösebb, és sokat tanult.

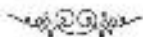
A ki úgy dolgozik az ur szőlejében, mint ő,
hogy nem csak arany nedűiben aratja a világhirt,
hanem ide haza a hit, tudomány és szeretet plántáit
ülteti a nép között, — annak napjai nincsenek meg-
számlálva, s élete addig ér, a meddig egy leírt betű
lesz az országban ! —

A nagy főpapért !

A tudomány vezéréért !

A szeretet, nevelés buzgó ültetvényeseért eme-
lem poharamat, a hit és tudományban erősödő eze-
rek nevében kívánva :

Éljen sokáig !

Az asszonyok bálján.

(Az inségesek ügyében buzgólkodó fiatalságot bál- és banquettel tisztelte meg a kaposvári hölgykoszoru. Február 8. 1874.)

Tisztelt honleányok!

Midőn a félszázad egyik legsúlyosabb évében a csak rabszolganéphez illő alamizsnakérést megvetve, népünk nyomorában a társadalmi önsegélyt hangoztatá az ifjuság, s példaadásra tömörült: — hazafiságánál egyedül bátorsága volt nagyobb!

A csapások alatt lehangolva volt minden kedély!.

Még az is szegény volt, ki máskor két kézzel rakta áldozatait az oltárra! . .

A társadalom izekre volt szaggatva.

A csüggedést csak a jövőbe vetett remény multa felül! . .

Valóban bátorság kellett hozzá, hogy valaki nyílt téren fellépjen, s kérjen attól, ki tán körülményeinél fogva maga is jogosult volt a kérésre!

Egyetlen ut volt előttünk: rámutatni a könyekre, közönség elé vinni a vérző sebeket, — s ez ut a szívekhez talált! . .

Kaposvár székváros és vidékének közönsége megmutatta, hogy a hazafiui erények gyakorlása ha a jólétben jótétemény, a veszély és szükségben raggató példák, melyek megvilágítják a tömeg útját.

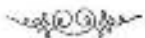
Ma már emelt fővel mondhatjuk el, hogy a siker kezünk közt van, mert midőn működésünk eddig többet eredményezett 700 frtnál jótékonyezélra, ez oly vívmány, melyet hasonló népességű városban alig mutathatnak fel műkedvelők az ország területén . .

Miénk volt az őszinte, jóakaratu törekvés, a gyenge erők kísérlete; az érdem önöké, kik pártfogásokkal bátorítottak, gyámolítottak!

Azért mindazon virágcsokrokat, tapsokat, melyekkel önök a színpad ujonezait jutalmazták, — ezennel letesszük a közönség lábai elé, legyen az Ur nevében azé a dicsőség, mely megmutatta, hogy a szorongás napjaiban is tud lelkesedni és áldozni; minálunk elhervadna a virág, midőn önök jótéteményeiben örökké zöld marad.

Ez estve emlékét pedig elteszszük talizmánal; jöhetnek újra véstetjes, nehéz napok, midőn szükségünk lesz ily ereklyékre, újra lelkesülni, tenni, ismét tenni, s mindig tenni a hazáért! . .

A hölgykeszoru élén fogadják önök hálateljes köszönetünket, mely a szegénység könyvében lesz felírva . . .

Molnár György banquetjén.

(Február hó 18-án 1874. „Narcisz“ jutalomjátéka alkalmával.

Tisztelt barátunk!

Hozott Isten körünkbe; Kaposvárnak értelmisége, mely a színművészet iránt mindig kiváló hajlammal viseltetett, örömnapot ült akkor, midőn kiváló tehetségedben, keresetlen, természetű játékosban a nagy költők szellemét visszatükrözve látá.

Mert ki ne örülne azon, hogy meghoztad Lear királyt; a Britt óriásnak magyar színpadjainkon jelenleg tán egyedül benned élő nagy alakjait! hogy a Frank nemzet Pantheonjából bemutattad Moliéret s szellemével bennünket elbűvölél.

Csudás alkotásaid Lear-ben; midőn leányodra mennydörögsz: „v ál ó p e r t k e z d e n é k a n y á d s i r j á v a l.“ Midőn a villámlás közt dideregve így beszélsz fájdalmad: „a f e r g e t e g e l v e s z e n s z i v e m b ő l m i n d e n é r z e t e t , k i v é v e a m i i t t ú g y s z ú r.“

Végzetlen világgyűlöleted és szerelmed „Mizantropban,” melyeket megörökítél előttünk e szavakkal: „csak kitéphetném kezéből a szegény szívet, mert ember így még soha sem szeretett,” — mind, mind élő tanui nagy erőd és hivatásodnak.

Fogadd azért ez este emlékét egy zöld levélként koszorúdba; többet adhattak ragyogóbb helyek, de drágábbat alig, mert ez egy levélben tiszteltünk és szívünk igaz nyilatkozatait viszed magaddal.

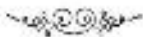
Csak menj tovább, tovább! járd be az egész országot, s arezod igaz tükrével, beszéded erejével fegyverezd le elleneinket! Mondd meg nekik, hogy a világ népei közt mi vagyunk a legszegényebbek, mert csak egy szívünk van, s azt is szétosztánk elleneink között! . . Mondd meg nekik, hogy a magyar kar csak akkor nyúl fegyveréhez, midőn már kifáradt az ölelésben! de azt is megmondd, hogy sem az aczél éle, sem a rágalmak nyila nem fog oly nemzetet, melynek halhatatlanságát a nagy szellemek és művészet iránti tisztelete, ragaszkodása biztosíták.—

Tán sikerül nektek, a mi eddig annyi politikusnak nem sikerült: az ajkáról folyó mézzel meghódítani azokat, kik ellen csak egy bűnt követtünk el, hogy oly őszintén szerettük őket!...

Te a nemzetnek nem csak igaz, de ihletett papja is, igéiddel nagy hódításokat tehetsz . .

Vidd magaddal ez est emlékét, s midőn Shakespeare, Moliére, Schiller, Katona, Vörösmarty, s a többi nagy szellemekkel társalkodol, mondd meg nekik, hogy az irántok nyilvánuló világtiszteletben nekünk is van egy kis zöld levelünk, melyet neked nyújtottunk át, ki hű és igaz papja vagy igéiknek. Érted gyöngyözik e pohár nagy tragikus!

Művészetednek adtunk tapsokat, s most egészségedre üritjük poharainkat.

*A kaposvári
műkedvelőtársaság lakomáján.*

(Február 25. 1874.)

Érdemes vendégkoszoru!

A félszázad egyik legszegényebb évében, az idő, sors és emberektől ütött, de már gyógyuló sebek között örömmel üdvözlöm ez estvét, mint a társadalom újjászületésének óráit!

Az istenember egyszer már megváltotta a világot, a második megváltás magáé az emberiségé, midőn feladás, megbocsátás s a szívek ölelkezése által szellemben és erőben megteremti az egységet nagyszabásu alkotásokra.

Egyes ember kevés örökséget hagyhat a jövőnek, míg az osztályok egyesülése, a világrendet is fentartó összhang, nemzeteknek adtak már életet, viláгурalkodási szerepet.

Somogy vármegye büszke lehet székvárosára, melynek ily értelmisége van.

S ha igaz, hogy vannak sebek a társadalomban, ez ott van balzsamával.

Ha hulltak el könyek, ez jótéteményeivel felszárítja, letörli azokat.

S ha igaz az, hogy a szívnek melege, vérkeringése szét fut és életet ad a testben, úgy a megye közönsége nyugodt lehet, mert szívében egészséges és jó vér kering s éltető melege az egész megyére kiterjed! . .

E diszes körben senki sem nézte, hogy ki a kezdeményező. Nem toborzottunk nagy eszmék s nagy czélok varázserejével, — s ime pár rövid nap elég volt arra, hogy a társadalom színéből annyian találkozást adjanak egymásnak, egy kézszorításra, tán felejteti is, de mindenesetre egyesülni a jövőnek.

Ez azt mutatja, hogy a magyar társadalom hivatásának színvonalán áll, s alaptörvénye ugyanaz, mi a világegyetemet fentartja, a v o n z e r ő! . .

Példa lehet ez sok vidék, de sok megyének, s

ha az egész országban követik, bátran elénekelhetjük :

„Egy ezer év ! nem is idő
Arra : hogy a mi hirnevünk
S dicsőségünk eltakarja.
Egy ezer év szempillantás,
S százezer is csak futó percz
Sirba tenni nagyságunkat,
Eltemetni győzelmünket !
Túléli ez az időket,
Mosolyogja az éveket :
Idő és év elmulandó,
De hirnevünk, s dicsőségünk,
Nagyságunk és győzelmeink,
Oh ezek halhatatlanok,
Mint az Isten, ki vezérlé ! .“

*

Ily társaság együttléte megengedinekem e vágyat:

„A hány porszem lett a honért,
Elesett hősök véréből,
Annyi magyar támadjon a
Régi hir és dicsőségből. —
Legyen hirünk, nevünk örök,
Becsületünk, miként napod

Olyan tiszta, olyan fényes !
A gyűlölség nyila tompa,
Kardunk, eszünk, mindig éles,
Áldd meg irgalmaddal ezt a
Földet, hol a nép összetart!
A mig eged, s világod áll,
Áldd meg istenem a magyart ! . .

Az ifjuságért.

(Egy estélyen, január hó 20. 1875.)

Tisztelt barátim !

Csend, nyugalom mindenfelé, csakhogy — fájdalom — a közügyek és munka terén.

Komoly politikai szereplések, közügyek körüli számba vehető tények hiányában hová fordulhatnánk máshova, mint az ifjusághoz, ennek tiszta szelleme, ép szívéhez : hogy kikbe lángot adtak az istenek, melegítsen, érleljen és teremtsen . . .

A jelenben övé már a jövő, foglalja le tettei által ; azé a derült kedély s így a kedv is a munkára, ki még közelebb áll a bölcsőhöz, mint a sirhoz.

Ők a „fogalóink” leendő nagy napokra, marandó eseményekre ; készítsék az utat szíveinkhez, s megerősíteni reményeinket . . .

A felhőtlen ég alatt tisztább az akarat, meszszebb ér a kar s nem bádgyadt a szív ; boldogok azok, kiknek verejtékeire még a nap hinti sugarát . . .

A hajlott kor visszafelé tekint, van-e a nyomon valaki? s édesebb a halál, ha az árnyék ott húzódik mindenütt az ősz hajszálok után . . .

Tegyetek minél többet, hogy mi nyugodtan mehessünk el.

Nem kívánunk politikai nagy szabásu tetteket, melyeknek kivitele a férfiakat illeti meg; de ott van a társadalomban ezernyi tér a mozgásra, csak utat kell választani, olyan utat, a melyen az Isten segítségére lehet számítani.

Mindenki abban él, a mit jót tesz; jaj annak, kinek koporsaját tettek nem kísérik; könny, siránkozás elpárolognak, míg amazok éltetik nevedet . . .

A kaposvári fiatalság évek óta nemes tettekben tölté üres idejét; jó példa ez másoknak, bár minél többen követnék; ad, gyűjt, buzdit, cselekszik, s ol-tárai megrakva állnak áldozatokkal a kegyeletös közönség jóságából.

Menjen nyomában a megye ifjúsága; képzésére fenmaradt üres idejét szánja Istenének, s felebarátainak; ott vannak a kórházak; intézetek; egyletek; a koldusok raja; emléksobrok; a művészet; irodalom; honvédek menháza; a tudomány; műveltség középületei; Deák-szobor; a megyeterem számára festendő Deák-kép; Toldyemlék, Petőfyház stb. stb.

Minden napnak meg van a maga kötelessége, terhe, csak le kell szolgálni.

Ott vannak velünk a rokonszenvező, s az észak vad csordái által üldözöbe vett török nemzet sebesültjei, ezek a létért küzdő hősök, kik Leonidási vérrel százszor néztek szemébe a halálnak, — küldjük el számukra filléreinket, tépéseinket; könnyebben gyógyul a seb, ha rokonkéz ápolja! . .

Egy ember, de sőt maga a kormány sem tehet esudákat, hogy mindenütt ott lehessen segélyével; az ifjuságé azonban az emberiség szíve, jóakarata, sőt tárczája is, — uralkodjék felette szeretete és nemes tetteivel . . .

A béke idejében titek föld, lég, s a víz; esendők munkátok által — uralkodjatok felette, hogy elmondhassuk Vörösmartyval:

„A verseny nyílt, a nemzet él,
Ha egy jobb tagja sem henyél,
Jut ember és kéz, munka, vér,
Mi volna az, mit el nem ér?
S legyen dicsőbb,
Ki tetre hőbb,
Mert még neked virulnod kell, oh hon,
Ragyogva hírben, büszkén, szabadon.”

Vagy ha a nemzetet harezra hívja saját érdeke,

a haza vérázott földjének megsértése: akkor lelkesüljön, s ha birja karja, küzdjön; ha nem, legyen ott eszével, szívével az apák küzdelmében, mint Petőfy írja:

„A legelső jeladásra kiállunk,
Ha elesünk, új sor áll fel utánunk,
Ha két magyar marad is e világon:
Csak e kettő szabad legyen — nem bánom!”

Jókai Mór

félszázados születésnapján tartott banquetten.

(Február 19. 1875.)

Midőn pápai diák voltam a negyvenes években, különösen három egyén vonta magára az ifjúságikör figyelmét a képztársulatban: egyik halvány arcz, szőke hajjal, ez a festészetre szánta magát; a másik olajbarna arcz, sötét göndör fürtökkel, ez a színészetre vágyott; a harmadik szinte érdekes arcz-kifejezés és nem mindennapi tehetséggel, ez költeményeket irt; a halvány, szőke ifjúból nem festő, hanem Magyarországnak legnagyobb regényírója lett; ez Jókai Mór. A második otthagya a színészpályát, lelkesítő dalaiból font babérkoszorúkkal egy kesergő nemzet könyeivel keresi az utat sirjához; ez volt Petőfi Sándor. A harmadik Petrics Soma volt, ki félretéve lantját, egyik jelesebb képirója népünknek.

E trias egyik nagyjának ülik ma 50-ik évi születésnapját száz és százezeren, s hiszem, nem csak a palotákban, hanem a szegény nép egyszerű lakásaiban is, hova csak a betüknek hatalma elért az utolsó három évtizedben, melyekre — hála istenünknek — kiválólag az eszmék és felvilágosodás bélyege van nyomva.

Hogy tanuljon a nép hazát szeretni, érezni és lelkesülni, — ez iskolának mindig nagy mestere volt Jókai, a legelső fellépése óta olyan volt az ő szelleme, mint a jótékony napsugár, mely minden parányon utat tör magának.

Az első nagyobb műve midőn megjelent 1846-ban „Hétköznapiok“ czim alatt, utána a „Nepean Sziget“, „Nyomorék Naplója“ stb novellák, — már talentuma helyet kért magának a jövőben, s hogy a „Törökvilág Magyarországon“, a „Két szarvu ember“, az „Erdély arany kora“, az „Egyiptusi Rózsá“-ban szelleme már mint trónkövetelő lépett fel a magyar regényirodalom parnassusán, mutatja azon körülmény, hogy phantasiájának ragyogása mellett az apróbb csillagok elhomályosodtak. „Mig a tenger vize csendes, a nagy hajó mellett számos gyenge apró naszád eviczkél; de ha a vihar közeledik s a szilárd, nagy

test a folyékony hegycet metszi át, az apró, mérész vékony dongáju ladikokat hiában keressük.“

Midőn a szabadságharcz után csak a szív érzett, de a nyelvnek nem volt szabad beszélnie; egy-egy csepp köny a szemekben volt a titkos betű, melyből olvastunk és imádkoztunk; e nehéz időkben mindig velünk volt s a nemzet geniuszának ébrentartásával készíté előre a megszabadulás óráit!

A mi 60-ban következett, ne higgyük, hogy az idő hozta meg csupán, mint megszokta hozni tavaszát a virágokra; hanem előkészíték ily nagy szellemek, s ő kiválólag; meghintette szeretettel az egész országot, kinyitotta a szíveket, hogy reménységet csepegtessen beléjük; s midőn már erő nem volt kezünkben, azt mondá: itt vannak a „Csataképek;“ a „Bujdosó naplója,“ olvassátok! És Franklin nem hiában gondolkodott a világ helyett, mert könyvekben megvívta azt a csatát, melyben éles kardok kiesorbultak volna.

Ez volt Sajó! de mégis Jókait volt, mert a lángésznek épen az a sajátsága, mi az istenségé, hogy mindenütt jelen van és meghamisítani nem lehet!..

Márius volt ő, ki az omladékokon addig kesergett, míg a kövek megmozdultak s lőn újra bizalom, erő és új építések, melyekben ma is fáradunk.

A hazafi költő hivatásának ekkor állt legmagasabb pontján, mert azonosította magát milliók érzelmével s midőn ellencink keresték a követ, amely a nemzetet nyomta, Ő mondá egyik: „már nincsen itt, feltámadott ő! . .

Ezután jöttek a „R é g i j ó t á b l a b i r á k ;“ „Kárpáty Zoltán ;“ „E g y m a g y a r n á b o b ;“ „A z u j f ö l d e s u r ;“ „A j ö v ő s z á z a d r e g é n y e ;“ és még egy könyvtárt megtöltő számtalan regény és novella, melyekkel épen oly gazdagon van felöltözve Jókai lelke, mint nyáron a mező virággal ; mindig nyílik, mindig virágzik s a nemzet alig győzi belőlök kötni a koszorút.

Ez az idő a nagy regényírónak teremő kora, ha a múltban dúzs phantasiájának voltak virágai, melyek hervadva is szépek ; most minduntalan gyönyöket rak le, melyek kincsei maradnak a magyar irodalomnak.

Ezt bizonyítja az, hogy most már nevének szűk a haza határa, hanem átszállt az országokon, tengereken. Irodalmunk a nemzetek közös tulajdona lett ; így is kell ; ez a szellem hivatása, hogy mint a nap ne csak egy világrésznek világítson ! . . A mit hadvezérek, politikusok elvesztettek, ő meghódította a

világrészeket számunkra ; s a mien tán esorbat ejtettek kard és fegyverek, visszaszerezte azokat egy gyenge ludtollal : h i r ű n k e t , d i e s ő s é g ű n k e t ! . .

Az ő lángesze országokra magasodott ki ; épen, mint a tengeren a kincset hordó hajók árboezát látjuk meg legelsőben ! A jellemek kidomborításában tán irhattak jobban, mint ő, de ragyogóbb phantasia, gazdag képzelődés, elevenebb színezés s bűbajsabb nyelven alig.

Midőn tehát köszönetet mondanék ünöknek, kik Jókaiiban, születése 50-ik évében, megtisztelték a regényírót, hizeleg az, hogy egy nagy eszmének adtak jelenlétükkal kifejezést, mely kell, hogy áthassa a világot: mikép soha sem magokban az emberekben, hanem az általok képviselt eszmék, az intézmények s a nemzet erkölcsi és erényeiben van a halhatatlanság . .

Jókai maga is porlandó, mint sok más ember, de szellemében egy világot hord, mely örökkévalóságot kér magának !

Mind anyag az, miben eszme nem gyúl,

Végtelenben véges . . . emberi !

A szellem, mely nem hal meg és teremt,

Bennünk csak ez egy az isteni!..
 Fel tehát a poharat magasra azért:
 A ki hazát tanított szeretni,
 S hirnevéért sziveket vérzeni,
 Kinek szava
 Egy népnek volt jósigéje,
 S ha felderült vagy elborult éje:
 Megverte szelleme a húrokat,
 S előttünk álltak a hősök,
 Kardjaikon piros vérök...
 A hont szerző fejedelmek,
 Diadaljel, csatarajok,
 A humorban pezsgő dalok.
 Ki ha zengett bánatot, szerelmet,
 Még a kő is szívvé lett és érzett.
 Kitől tanult szeretni a leány,
 A virágok lelke, árny és a lég;
 — Ki maga az egész természet; —
 Mert hát maga ő
 A megtestesült szeretet...

Fel a poharat magasra; s ha már egy félszázad eltűnt felette, a második félszázad utolsó évének dicsősége is ne a sirján, hanem homlokán viruljon, s még akkor is így köszönthessük:

Tovább ! tovább ! meg ne állj pályádon,
Hiszen annyi szívnek parancsolni,
Dicsőn élni, soha meg nem halni,
Kitesz a legnagyobb királyságon.
S habár szegénységgel jár a babér,
De egy levele is világot ér !...

Legyen e pohár a legnagyobb regényíró, Jókai
Móré.

Ft. Dornay István

Jószágkormányzó ur félszázados aranymisés ünnepén.

(Mernyén, september hó 12. 1875.)

Habár ősztől kértem a virágokat, nem bántja hervadás, midőn egy érdemekben gazdag rend és egy fél század munkájának nyujtom a belőle font koszorukat.

Az első koszoru legyen a kegyes tanítórendé, mely 25 házban **5826** tanulónak osztá az igéket; legyen az első koszoru az övé, és a mit Magyarországon terjeszt: a világossága.

Apropos ez épen ma, midőn:

a földteke több pontján a szabadság szabadosok által bitoroltatik;

midőn a törvény czime alatt megrabolják az ol-tárokat, lerontják a dicsőség szobrai;..

midőn a népek nevében kötött szerződéseket ön-hatalmulag tépik szét a hódítók s az ujat — mert erőszakon épült — tinta helyett vérrel írják, ...

midőn a munkának, mely Isten után a világot tartja, épen azok izennek harezot, kiknek verejtékével azt megszentelni kellene; s a gazdagok nem tudnak, a szegények meg nem akarnak dolgozni,...

midőn a politika nevében a neveletlen nép egymást gyilkolja, mert mindig van, ki e vészteljes tengert felkorbácsolja, de nincs, a ki a hullámoknak parancsoljon,...

midőn a tudomány, tekintély, sőt maga a hatalom kigunyolva; az erköles megtapodva, a társadalom úgy áll több államban, mint a kormány nélküli hajó a habokon; s a tudomány és hit emberei Spárta régi erényeiért sirnak! —

S ilyen chaoszban nincs egy új lángész, a ki politikájával, vagy egy új Cicero, ki nyelvének hatalmával ezt mondaná a hullámokon a törvény, a rend és szabadság nevében: „eddig és nem tovább!...”

Ily chaoszban önöké a nagy hivatás vallásfelekezetek összes papjai: a romokra lépni a hit lobogójával, mely előtt térdet hajt a király úgy, mint a zsöllér; s e jelszóval: én az Isten nevében jöttem s világosságot hozok!...

Adjanak önök világosságot azzal a fénynyel, a melynek soha sincsen éjszakája; a mely volt, van és

leszen, mert Istentől való; a szellem, a tudomány fényével!! Olyan világosságot, melynél a szabadságban ott legyen a rend, a törvény mellett a tisztelet és engedelmesség.

A kegyes tanítórend kezében az ős királyok által adott földi vagyon számos iskoláiból szellemileg sugárzik vissza a nemzetre; gyümölcsét nem ő, hanem a jövő századok szedik — kamatjából él a tudomány, virulnak az erkölcsök; ily vagyonhoz csak a politikai őrültség nyulhat erőszakkal!!!

Olyan volna ez, mint a ki sötétben látni akar, s azt mondaná: vegyétek el a gyertya lángját!..

Nem a gyertya lángját kell elvenni, hanem a társadalom hamvát, hogy legyen annak világossága minél teljesebb és fényesebb!..

A nevelés buzgó apostola, az erkölcs és erények s így a világosság terjesztője, a kegyes tanítórendé legyen az első koszoru!

— — —

Kit illetne meg a második koszoru jobban, ha nem azt, kinek csak papsága és munkásságában fél-század nyugszik vállain.

A ki tömjént, hirt nem keresve, csendes, de folytonos munka által nyerte meg polgártársainak sze-

retetét, s míg lelke az oltárnál volt, szívét szétszította a szegények között, tudva, hogy habár kicsi szíve a sziv, a kerek világ sem tudja azt betölteni...

Ki emelkedni akar, felfelé kell néznie; ő az ég felé nézett folytonosan, azért jutott el oly magasra, hova kevesen — a közbeesülésre...

Sok embernek egy nap is fárasztó a verejtékben; neki félszázad is kevés volt: mert ereje volt a szeretet; lelkesítője a hit; munkatársa az imádság; lámpája a könyvek, utbaigazítója lelkiismerete!...

Ki mindig sok volt magának, azért, hogy másé lehessen; s a ma ünnepezt félszázadnak a mennyi pereze van, annyi jót tett, de egyet sem tud belőle maga, emlékeit mások őrzik;

Ki a nap tulajdonságával bírt: magának hideg volt: de a merre sugara ért szívének, — melegített, áldást hozott:

A jeles papért, a kiváló gazda, a példás erkölcsök utmutatója, és vendégszerető házigazda, de mindenekfelett jó magyar ember, ft. Dornay István jószágkormányzónak nyujtom második koszorúm s emelem érte poharamat.

Elmondhatjuk ő róla János evangelistával: Mester! tudjuk, hogy az Istentől jöttél tanító mesterül, mert senki sem teheti azt, mit

te teszesz, hanem ha Isten leend azzal
(III. r. 2. v.)

A félszázados ünnepen ő is elmondhatja János
evangelistával:

„Elvégeztem a dolgot, melyet rám bízál (4. v.)

„Megjelentettem a te nevedet az embereknek,
(6. v.)

„És a dicsőséget, melyet adtál nekem, nekik ad-
tam, hogy mindnyájan egyek legyenek . . (22. v.)

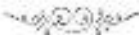
Szívemből emelem a billikomot Dornay Istvánért
félszázados ünnepén, a ki

„Jobb kezével buzát vetett,

Ballal hit és békét hintett.

Lelkek és a föld gazdája,

Hogy ne szállna áldás rája !! .“

Dr. Berzsenyiné,
született Miklós Jolán mennyegzőjén.
(Kötsén, szeptember 20. 1875.)

T. vendégkoszoru !

Legyen ma széles kedv és fényes,
Hegedükön a hur beszédes.
Egész nap sirja a czimbalom :
Szeretjük mi egymást angyalom !

A dal szerint ma csakugyan az ember : „örül-
jön-e, busuljon-e, nem tudja ?“

Örüljön-e azon, hogy a Balatonpart-vidék egyik
szépsége ott hagyva a szülői meleg karokat, az élet
lehető vészai közt kikötött keresett magának, habár
Petőfiként : „a villám tölgyeket sujt, nem virágokat“ ?

Vagy busuljon az atyának hulló könyein, ki a
nagy boldogság és megnyugvásban is érzi veszte-
ségét ?

Örüljön-e azon, hogy „a család gyöngye“ ez-
után — egy új családot képezve, — a nők ez örök

hivatásának igéző keretében fog ragyogni, feltalálva ott minden veszteségét, csak az atyai szívet nem?

Vagy busuljon azon, hogy a ház meleg fűszkéből elrepült az a madár, mely szavának csengésével búban vigasztalás, sötétben ragyogó napfény volt? ..

Örüljön-e azon, midőn a boldog pár egymásnak sugja Moore Tamás dalát :

„Ne, ne fordítsd el arcod! ... kebeled', ...

Ne vond el tőlem ... hisz én a tied,

Arád vagyok ... kinek. halál vagy élet,

„Osztozni kell mindenben véled“ ...

Vagy busuljon azon, midőn látja a fát, hogy a melyeket termett, nevelt, ápolt, — levelei mint hagyják el, s karjait ölelésre nyújtja a hulló lombok után ..?

Legyen az „öröm nagy tenger“ ma — megfordítva Petőfi szép képét — s valamennyiőnk bánatát véve is, csak egy „kis sziget benne“ ...

A ki üdvösségre megy, minek siratnók?

Repülő angyal előtt ki zárná el a mennyországot? ...

S meglehet-e tiltani a harmatnak, hogy ha rá süt a nap, égbe ne szálljon?!

Töröld hát jó atya könnyeidet; a végzet útját hintsd meg továbbra is szeretetteddel, s leányod csak

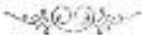
testben váljon el tőled, lelkének fele pedig ott legyen mindig hajlékodban.

Boldogság e párnak az útja, kiket ilyen atya és testvérek szive kísér.

Fel a poharat barátim !

Te pedig, a nagy Berzsényinek névörököse, dalold el életed legszebb napján :

„Te az enyim, én a tied
Nekünk áll a világ,
Magas a nap fejünk felett,
Messze földet belát,
De a meddig szeme elhat,
Nem lát nálunk boldogabbat !“

Kriszt János

kir. törvényszéki elnök búcsulakomáján.

(Oktober 7. 1875.)

T. barátom ! Az előttem mondott szép felköszöntésekből azt tanultam meg: hogy minél messzebb mégy tőlünk, annál közelebb vagy hozzánk ; s ha még tovább is rólad beszélünk, a szivünkön maradsz.

Nincs az emlékezetnek távolság, mely mindenütt jelen van, s a szeretet épen oda ér, hol az Isten mindenhatósága kezdődik . . .

Boldog ember az, ki így távozik, mint te ; hogy mindig mégy, folyvást mégy és mégis ott vagy, a hol voltál, szeretteidnek karjai közt ! Félek, hogy még a győriek utóbb megharagusznak ; haragudjanak majd akkor, ha a szeretetben felülmulnak bennünket.

Majd ha éveket töltesz ott, és csak perczeknek tetszenek . . .

Majd ha munkád verejtékét gyöngyökké változtatják tisztviselőtársaid, mint itt ...

Majd ha terem annyi balzsam, ezerjő fű a kis Győrmegyében, hogy a nagy Somogymegye sebjait betakarhatja ...

Majd ha :

Fáj a lelked ... mély lesz rajtad a seb,
Érezve, hogy egy megyét vesztél,
És Somogyért nem egy megye, hanem
Fél világ lesz érette a bér

Akkor lesz joguk haragudni, míg mi százszorosan örülünk szerencsédnek ..

Az érted mondott szép felköszöntések után megfogsz engedni, ha azon két nagy hatalomért emelem poharamat :

melyek az utolsó századot ellátták a civilisatio keresztvizével ...

melyek világvárosokat emeltek a porból, egy Tyrust, Antiochiát, Babylont; egy Romát, Párist és Londont.

Palotákat a művészetnek,
Szobrokat a dicsőségnek,
Melyek vagyont adtak a nemzeteknek, hatalmat

az államoknak s a mink nagy és szép van Isten után,
— tőlök van.

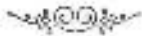
Melyek delejes erővel kötik össze az emberiséget, s ha ma elvennék a néptől, hitét vesztené az örökkévalóban, mert hiszen két hatalom van a világon : egy, a Kit az emberi elme fel nem foghat, az Isten; s egy, a melyik az emberi elmének világosságot ad!!

E másik hatalom: a szellemi erő és szorgalom.

E két hatalom emelte Somogy vármegye törvényszékét országos hirre.

E két hatalom műveért — Somogymegye törvényszékének hirnevére emelem poharamat.

Emberekért ittunk, s oly jól esik inni a halhatatlanságért...

Svastics József családjára.

(Sz.-G.-Kér, márczius hó 19. 1876.)

Még egy pohárköszöntés, a mely nélkül emlékei mellett is pusztá volna e nap, mint volt a föld, míg az első rózsa rajta ki nem nyílt.

Poharamat emelem azokért, kik az Alkotó kezében a teremtés remekét képezték.

Azokért, kiknek adatott a legnagyobb kötelesség: jó fiakat és leányokat nevelni a hazának, de egyszersmind nekik adatott a legnagyobb erő, szeretettel uralkodni az emberiség felett...

Poharamat emelem azokért, kiknek nincs fegyver a kezökben, s mégis egész seregeket vernek le — egy kézszorítással, szemüknek egy sugarával...

Azokért, kiktől egy csepp méreg is mézzé vált tenger még egy Néró ivópoharában is...

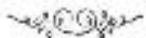
Kiknek altató dala már a bölcsőnél sok gyermekben a nagy eszmék ébresztője, a jövő halhatat-

lansága... s szemökből egy csepp könny a koporsón
többet ér királyok kinstáránál...

Emelem poharamat azokért, kiknek karjaik ha
megszünnének ölelni, megbomlanók a sulyegyen; s
hogyan legyen örökké szép álma a világnak, az első
asszonyt az Isten megalkotá...

A hölgyvilágért emelem poharamat, s ennek
egyik őke, kedves háziasszonyunkért. Leányában, e
kis angyalban — ha volt valaha fájdalma, keserű-
sége az életben — találja fel minden gyönyörűségét;
s elérve a legmagasabb életkort is, azt mondja: ke-
veset éltem még, mert szerettem és boldogí-
tottam!...

Miután pedig az Isten mindenütt jelenvaló, ké-
rem őt, hogy a hol én végeztem, kezdje meg Ő ál-
dásával, és Svastics Józsefet családjával éltesse sokáig.

A munkáért.

(Egy terménykiállítás alkalmával rendezett banquetten. Augusztus 24. 1876.)

T. vendégkoszoru!

Szebb napok reménye előttünk.

Ugy látszik, a magyar ember mint a jó arany saját tűzében tisztul meg...

A társadalom apathiája, mely másfél évtizedről tesz szemrehányást a népek történetét számul kérő jövőnek, — kezd oszlani.

Hála Istennek, hogy a tán terjedelmes fává növő magot nem a vihar vetette el, hanem saját okulásunk, hogy habár békében voltunk, nem mutathatjuk fel más népekként a gyarapodás, erősödés erényeit, hanem a szegénység ütött tanyát az ország egyik sarkától a másikig.

Sokat gondolkodtunk a levegőben, míg ide lent gatz vertek földjeink; összedőltek épületeink; szünet-

telt a munka; a birtokos osztály, az iparos, a kereskedő magaszt álmódott és adósságra virradt. A tömegek idegen isteneket faragtak magoknak, melyek a Haza földjében, levegőjében áldással nem bírnak!..

Sokan apathiába merültek, azt gondolva, hogy azért van az alkotmányos kormány, tegyen meg mindent; felülről vártak; és itt lent nem dolgoztak!.

A megtisztulás napja itt van!

Az ország minden részében csoportosulnak a zászlók köré, melyeket népszerű nevek, erős karok emelnek fel. Itt az ideális eszmékért a dal hangzik; ott a tudomány buvárkodik és virraszt;... Emitt az ipar foglal tért földön és a légből ezerfelé ágazó hatalmával... Amott a gőzerő tesz hódításokat isteni erejével. A vármegyék területein termény, gép, állat, iparkiadítások. Mig Szeged a magyar ipar termékeinek nagy ünnepét üli épen most; a Dunántuli megyék gazdasági egyesületei kiállításokat, versenyeket rendeznek.

Szóval: mozgás, munka, az erő nyilatkozatai mindenfelé, melyek örvendő jelentik: hogy a népek hajnala ide is elérkezett. Mennyei jelenés ez, és pedig nem a biblia szerint, hanem a szó teljes értelmében, midőn az aristokrata és zsellér, a nagy ur és szegény kezét szoríta-

nak egymással, mert a munkában nincsen rang és valláskülönbség; mindenki annyira méltóságos, a mennyit dolgozott s olyképen üdvözül, a mint hisz az „erőben“ és a „munka áldásában!..“

Amerikából valahára ide süt az a nap, mely a társadalom osztályainak egyesített verejtékéből nyeri sugarát s nyújtja gyümölcsét, áldását a népeknek:.

Ez a munka!

Összedőlhettek Babylon, Carthago; Róma hamvain vérnyomokat hagyhatott a barbár nép; a pyramidok alatt koronákat, királyi palástokat emészthet az idő... A pusztulás beirhatja magát századok könyvébe, népek életét kérvén bérül: — minden felépül, egy új világ támad ez egyetlen szóra: munka!..

Üdvözljük ezt a kelő napot; s ezerszer hála Isten, hogy nálunk is virrad.

E mozgásban, erőfejtésben nem pusztán egyes családok üdvét, haladását látjuk; hanem látjuk magáét az államét, mely egyedül gyermekeinek eszében és karjaival lehet csak gazdag és hatalmas.

Egy felfuvalkodott francia uralkodó ezt mondta: „Az állam én vagyok.”

Ez ma örökség volna.

Ma már nincs akkora lángesze a földnek, hogy egy-egy kort, államot hordjon vállain; ma az állam, a kor, maga a nép millió karjával, munkájával és eszével, s annyira hatalmas csak, a mennyire jól gondolkodott és dolgozott.

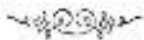
Mozgás, erő mindenfelé! most mondhatjuk el igazán: hogy Isten lakik bennünk!..

E nagy időben tehát, melyben Szeged városa a magyar ipar ünnepét üli;

Midőn a Dunántuli vármegyék gazdaközönsége, kereskedői feltalálták ezt az Archimedesi pontot: hogy mindaddig egyszerű rög lesz a magyar föld, míg csak termelünk rajta, valódi kincsesé akkor válik, ha termékeinek világpiaczatokat nyitunk;

A magyar gazdaközönség ez Archimedesi pontjáról köszöntöm vármegyéink egyetemes közönségét, kívánva: hogy klasszikus szép földjének ez erényeit örizzék meg az unokák.

~ Éljen a Dunántuli vármegyék gazda-, kereskedő- és iparos közönsége!

Miklós György szüreti ebédjén.

(Midőn férjhez menetele után leánya először meglátogatta. Október 10. 1876.)

T. barátom !

Az öt nagy hatalom épen most küzdi — habár még csak tollal — azt a nagy érdekharcot, mely — meg lehet — kelet sorsát dönti el, ez egyetlen szóért : „egyensúly.“

Félnek, nehogy egyik vagy másik hatalom túlterjeszkedjék határain.

Csudálatos, hogy feledik a hatodik nagy hatalmat, mely minél tovább terjeszkedik a világrészekben, az emberek annál boldogabbak ; mely hatalmasabb, nagyobb az összes hatalmaknál együtt véve, mert nem fegyver- és vérrel hódít, hanem szív- és szeretettel.

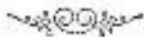
E hatodik nagy hatalom a barátság, mely házadnál mindig hiven van képviselve.

Valaki Nóéhoz hasonlított egyik felkészítésben

ki az első szőlőplántáló volt; én is felhasználom ezt a régi, jó pátriárechalis nevet, s annyival inkább alkalomszerűnek találom, mert én voltam jelen, midőn könyeid vizözönében kiröpitetted bárkádból egyetlen galambodat egy bizonytalan jövőnek, s jelen vagyok most, midőn a megtért galambot örömkönyeciddel fűröszköd.

Adja Isten, hogy a hányszor hozzád visszatér, mindig a szeretet és béke olajágát hozza magával, mint most.

Érted emelem e poharat és családjáért,

A nemtőkért.

(Hogy hazai ipart terjesztő egyesületeket alkossanak. Október hó 14. 1876.)

Hölgyeinkhez szólunk.

Az ő hatalmuk alatt nem nyugszik le a nap.

Nagyok voltak ők mindig a vész idején, s tetteiket nemzetek története őrzi.

A hol a férfi karja kifáradt a küzdésben ; gondolatai, elméje fásultak a teremtésben : az asszonytól egy pillantás, egy szívdobbanás, s elhatározásában úgy érnek a tettek, mint forró nap sugara alatt a felhők.

Az ő tetteikben nagy az Istenáldás ; ők azok, kik összeláncolják a megszakadt társadalmat ; erőt adnak a munkához ; villanyt az akaratnak ; vigasztalást az erőnek ; hitet a kétkedőnek ; világosságot a tévelygőnek !

Ha össze akar omlani a világ, csak egy jó és

szép asszony kell, hogy a hullákon és romokon újra
lúktessen az élet!

A ti mindenhatóságatokhoz fordulunk.

Hátunk megett pusztaság; leélt nagy emberek
emlékei . . . Tört fegyverek . . . Zátonyra jutott ter-
vek . . . Adósság halommal . . . Nyomor, koldusság a
küszöbük előtt . . . Bársony, biborok helyein rongy...
A családi nyugalom helyén örvény . . . Vétkeink,
tévedéseink sokaságától nem merünk visszanézni az
égő városra, s a hamvak között csak az Isten van
felettünk s a ti mindenhatóságatok előttünk!

Hozzátok fordulunk nemtők!

Eszméitekkal hintsétek be a letarolt mezőket,
hogy új virágok, új kalászkok teremjenek; tetteitek-
kel adjatok új, erős alapot az omlatag világnak!

Saját bűneink sulya alatt pusztulunk, sokat könny-
nyelműsködtünk; még többet költöttünk; tűzhelyeink
körül idegen isteneket imádtunk! Kedvesebb volt
előttünk a külföld csecsebecséje, száz szint játszó
selyme, mint az a gyapot, az a kender, az a len,
melyet magunk termelünk. Szógyeltük saját szöve-
tünket felolteni, s a csábok, nagyravágyás megejték
elméinket, s elvándorolunk a külföldre.

Nagy, nagy a bűnhődés rajtunk!

¶ S az országos sebre csak egyetlen ír, egyetlen gyógyszer van; a takarékoszággal párosult munka.

Megvallani, hogy tévedtünk, hogy szegények vagyunk, s nem dacz, kihívásból vetjük le az idegen selymet, hanem szegénységünkéből, s a mely népnek akarata van, annak jövője is meg van.

Tietek legyen hölgyek az akarat.

Ti hordozzátok meg a zászlót s az ígéket az országban, úgy közel leend hozzánk az Isten!

A ti imádságtok magasabbra ér s kezetekben van a magyar ipar felvirágzása.

Oly szépen énekli Garay:

„Magyar hölgynek születélt:

Tedd hivatásodat!

Egy Hon nemtője lenni,

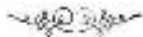
Mi szép egy gondolat!

Oh hölgy, ki ezt betöltéd,

Mi szép vagy és mi nagy!

Rendeltetés az égből —

A földön áldva vagy!”

Haynald Lajos kalocsai érsekért.

(Egy társaságban, hol nagy érdemeit magasztalták. 1876.)

Tisztelt barátim!

Ha valahol, úgy hazánkban van nagy szükség utmutatók, vezetőkre, hol az utóbbi évtizedekben sokat lazultak az erkölcsök; a munka vesztett értékéből épen azon kezek közt — a polgárságnál, — hol a „Miatyánk“ mindennapi kenyerét adja. A politikai pártoskodások feldúlták sok család háztüzhelyét; a családfő elvonatott foglalkozásától csalóka fény, kecsegtető ígéretekkel, s most a „ház boldogsága“ feldúlva . . . Hány emberben van megingatva a **H** i t, mely nem ismer szenvedést; a kereszt kinjaival megváltani tud, de panaszkodni nem . . . mely erős kőszál napjaink vészében . . . Kétségbeesésben vigasztalás . . . isteni erő, ha küzdened kell igaz ügyben . . . Elhagyatottságodban fénylő ösvény . . . Be-

tegágyadnál a világ egyetlen biztos gyógycseppje... Isten benned, ha gyenge vagy... Erősítő, ha kétkezel... Urnak, szegénynek végmenedéke s egyetlen tiszta gondolat az agyagemberben, mely az Eget a földdel összeköti!...

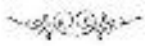
Azért a nagyért, ki imádsággal gyógyító társai közt mindnél egy fejjel magasabb;

Ki hazaszereteteért a bujdosás töviskoszoruját nyíló rózsának tekinté üldöztetése nehéz óráiban;

Ki tudományában egyik legmagasabb világító tornya az országnak; vész idején böles; a békében jótéteményt és áldást hintő; támasza a trónnak, büszkesége a nemzetnek; irodalmunk, művészetünk meleg barátja; intézeteinknek fényes példát nyújtó áldozója... sok ember nyomorában ör; megszámíthatatlan szívnek vigasztalása; a merre kezét nyújtja, megújul az élet, terem a sivatag és öröm fakad a bánat helyén!...

Az egyik legérdemesebb magyar főpapért, a **H i t, e r k ö l c s** és **H a z a s z e r e t e t** magvetőjeért — Haynald Lajos kalocsai érsekért emelem poharamat.

Boldog ő, kinek egy nemzet őrzi emlékét.

A kaposvári

állandó műkedvelő társaság estélyén.

(Midón ifj. Csorba Edét alelnökké választották.)

(November hó 12. 1876.)

T. barátim ! Egyik évben a siámi ikreket mutogatták világszerte, kiknek az a természetes szokások volt : hogy midón az egyik elkezdett busulni, a másiknak is busulni kellett !

Midón egyik örvendezett, a másik is nagyokat örült !

Adja Isten, hogy köztem és uj elnöktársam közt is így álljon a világ !

Ha én busulok, busuljon ő is.

Ha ő örül, örülni fogok én is.

Mert hiszen mind a ketten a társaság érdekei és sorsáért örülünk és busulunk.

Az ifjuságnak pedig kívánom, hogy ugy álljon

mellettünk, mint az anyaméh körül az eresztő raj;
kiséri, soha el nem hagyja.

Hiszen mindannyian egyet akarunk:

Még a mérges fűvekből is mézet színi a
Hazának!..

Előre fiuk az áldozatokra! a munkára!

„S ha elközelg az ünnep szent órája,
És zsibongó templomna lesz a hon:
Buzgó imádságban lesz emlegetve
A ti nevetek minden ajkakon.
A várak homlokára fel lesz írva,
Kik küzdtek és vérben lik estek el?
Buzgó hálával tekint minden ember,
Ez egyszerű, de szép emlékre fel.“

(Szász K.)

Márczius 15. 1877.

(Az 1848-ik évi márczius 15-ének emlékére tartott társasvacsorán Kaposvárott.)

T. vendégkoszoru !

Soha felköszöntés alatt billikom kezemben még úgy nem reszketett, mint most, midőn egy köznap ember, kis tehetséggel világeseményt akar rámába foglalni.

Épen olyan ez, mintha valaki azon kontárkodnék, hogy agyából egy pár sugárral jobban megvilágosítsa a napot !

Egy nagy üstököst visszahívni utjából, melyminél tovább megy, annál jobban emlékeznek rá az emberek . . .

Egy oly napért emelni poharat, melyet, hogy megszülhessen az 1848. a magyar történelemben majd tizedfélszázadig vajudtak az évek, érezvén maga az idő is : hogy mi-

dőn Europa népeinek szabadságát hozza világra, — az Istennek egy nagy ítéletét hirdeti ki a régi bűnök felett!...

Bocsánatot kérek e mérészségemért, midőn egy oly napért emelem fel poharamat, mely nem pusztító láng, de melegít; nem villám, de világít; országokat elöntő zápor, de még is termékenyít; melyet az ellenség forradalomnak keresztel, de nálunk békés polgári átalakulás; a nemzet régi reform-törekvéseinek diadalünnepe; nem harc, hanem egy törvényesen összehitt országgyűlésen koronás király által szentesített élő törvény!.... Kard, melynek nincsen élesenki ellen.... Olyan paizs, mely minél tovább nyugszik békében, annál erősebb és biztosabban véd!... Milyen mint Bajza énekli:

„A rabszolga újra nép lett,
Élvező törvényeket;
És az ember újra ember,
A minek teremtetett;
S a szabadság templomában
Trónt az igazság emel,
Melyet minden földi féreg,
Minden fűszál ünnepel...“

Márczius 15!

Hozzád imádkozik ma minden magyar ajk, mert Istenen kívül te adtál legtöbbet a nemzetnek: a

nemzeti kormány törvényes függetlenségét, betöltve a nép vágyát, mely századokon át sóvárogta az általad megszentelt reformokat.

Te vagy az a nap, melyen a kiváltságos osztály a jogtalan nép millióit a hűbéri intézmények bilincseiből felszabadítja, s önmaga tépte szét családi fájától öröklött nemesi oklevelét, hogy ezután tetteiben legyen nemes, testvérileg osztozva a nép alsó osztályával a szabaddá lett föld birtokában ; az alkotmány áldásaiban ; jogban és teherben.

Te vagy az a nap, melyen szabaddá lett az Istennek legnagyobb hatalma = a munka... A világ akarata = az egyesülés... Az, mi az emberben halhatatlan = a gondolat... A minden bírák bírása = a lelkiismeret... A közvélemény lángostora = a szószék... S szabaddá lett a minden emberi jog óre = a sajtó...

Te vagy az a nap, mely szülte a rendi alkotmányból a népképviselőket ; aristocratiából a demokratiát ; s megtette az országot törvényesen függetlennek... Melyen a nemzet fájdalma utat talált a Király szívéhez s a korona gyöngyében visszatükröztek könyeink, e szavakat adva április 11-én a Habsburg dynastia nagy szívének uralkodójának, V-ik Ferdinándnak ajkaira : „Hiv magyar nemzetem-

nek szivemből óhajtom boldogságát, mert
abban találom fel a magamét is.“

Márcezius 15!

Te soha le nem hulló lomb az emberiség fáján!
Te örök vigasztalás a multakért!! . Hozzád imádkozom!

Hogy valamint 29 évvel ezelőtt egyedüli célunk
a béke és szeretet volt, s ellenségeink ellen egyetlen
fegyver volt kezünkben — a törvény: úgy a jövő-
ben is ments meg minden kisértettől, s a 19-ik szá-
zad civilizációjának szentelt vizével — a munka ve-
rejtékével moss meg, áldj meg bennünket... mint
Petőfi éneklí:

„Emelje az fel lelkeinket,
Hogy mi vagyunk a lámpafény;
Mely, a midőn a többi alszik,
Ég a sötétség éjjelén.

Ila a mi fényünk nem lobogna
A véghetetlen éjen át,
Azt gondolhatnák fent az égben,
Hogy elenyészett a világ!!“

Márcezius 15!

Legyen áldott szent neved!!

A magyar nemzet, Árpád ősapánk s a többi
kertészekről ide ültetett e közel 1000 éves aloe,

mely 1848-ban nyílt a legszebb virágát, — kér : add meg nekünk azt az ihletet : hogy valamint az átalakulás nagy napjaiban a nemzetiségek gyűlölsége, érzékenysége mellett is — a törvény szent könyvére téve kezünket — megőriztük erényeinket ; ha meg akarsz verni, az legyen legnagyobb büntetésünk : hogy a társ nemzeteket meg nem szüntünk szeretni, és soha sem lesz kő, csak mindig kenyér a kezünkben . . .

Te vagy az a gyermek márczius 15! melyet „nem asszony szült ; hanem az idő, s így tovább élsz az embernél“... Jókaiként. Melyen világosság foglalta el a sötétséget . . . Melynek fegyvere a törvény. — Napja az igazság . . . „Mely mindent megadott, a nélkül, hogy valakitől valamit elvett volna . . .“ A lánezért szabadságot eserélt, s elvette a halál fulánkját . . .

Te Europa vér és könyeibe fűrösztött drága gyermek ! mely éveid számával folyvást erősited a népszabadságot, jogérzetet, a civilizáció örömeit : — iszom halhatatlanságodért ! . . .

Ístentől való vagy, s így benne élsz mindörökön — örökké !!

Mert hisz :

..A verseny nyílt, a nemzet él,
Ha egy jobb tagja sem henyél;
Jut ember és kéz, munka, vér,
Mi volna az, mit el nem ér?
S legyen dicsőbb
Ki tette hőbb,
Mert még neked virulnod kell oh Hon,
Ragyogva hirben, büszkén, szabadon.“

— 23 —

Prolog.

(A kaposvári népkör megnyitáskor.)

(1877. május 31.)

(*Miklós István ügyvéd öcsémnek ajánlva.*)

E század a teremtés százada.
A mi sivár, pusztá s atom volt csak
Földünkön, ott pezsg, hevül az élet,
S milliók karja munkában terem
Nagyot, dicsőt, ezredévig élőt,
Mutatni az ur hatalmát s benne
A világnak megváltóját — az észt!
A „semmi“ helyén kézi remekek;
Gyors lélekzetre gőzt adott az agy.
Országokkal percz alatt beszélni,
S távolságon uralkodni villanyt.
Önmagától ur lett a rab ember,
Felemelte karja és az ész;
Isten csak anyagot adott hozzá,

De mióta kéz gyurja, esiszolja,
A nagy világ csak azóta kész...

Milióknak könye a hol ázott,
Patakokban, hol a verejték folyt,
Most érik a föld nemes gyümölcse
S hódít, gazdagít és nemesít.
Egyes uttörő nyomokon
Népcsaládok meleg fészke hiv ;
S a hol a vezér nagy eszméért küzdve
Elesett, porából százezer sziv
Egyesül, tettekben adni éltet,
S a küzdelemnek értéket, becsét.
Béke-apostolok — az égnek szolgái
Törlik el a régi vérfolyásokat,
S a fegyver — e népek igáiból —
Kapát, szántóvasat kovácsolnak,
Hogy ne legyen ellenség a földön,
Csak rokon és egymást szerető nép !
S mégis vannak hatalmasak, a kik
Nem hajtva a tizparancsolatra,
Vérben csiráztatnak dicsőséget,
S halálmagon vesznek győzelmeket !!
A nép nem gyűlöl ; szeret és felejt,
De harcolnia kell jog és Isten ellen,

Sokszor ez egyetlen szóért „akarom“ ;
S így nő aztán az a hatalom,
Melynek nem kell zivatar és ágyu,
Mert már önmagában pusztulás és rom!

Ezért alakult a kaposvári népkör:
Hirdetni a békét világszerte,
Eszkimóktól a vad indiánig,
Hol Istennek napja csak embert lát,
Még ott is, hol a rabszolga urának
Parancsából esókolja lábnyomát!
Hirdetni a világszabadságnak
El nem évülő evangéliumát :
Hogy testvér mindenki itt a földön,
Jó barát és ölelő rokon,
Legyen az Kaposvár, Grönland, Tiflis,
Nubia, vagy legyen a Cap-fokon . . .
Szeretni van a szív, s nem gyűlölni,
Egy Kain is szégyen a világnak!
S jaj azoknak, kik térdesuszásból
Még ma is bálványokat imádnak.
Alakult a népkör! szószéken és utcán
Hirdetni a jogegyenlőséget.
Legyen az országban ur vagy zsellér,
Paloták és kunyhók között —

Be sok szeretet megfér, — — —
Egy Istene, egy királya,
De törvénye is egy legyen ;
Igazságos a bíró s külön mértékkel
Jogot ne mérjen . . .
Hirdetni a tiszteletet fent és alatt,
Munkának, érdemnek egyaránt ;
Az legyen a legnemesebb köztünk,
Ki legtöbbet munkált, áldozott
Érted imádott szép Hazánk.

Alakult a népkör :

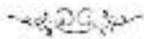
Vasat adni a népnek kezébe,
De nem ám életeket oltani,
S Isten bakójává magát feltolni,
Annak, ki maga is
A végtelenben csak véges lény ;
Hanem szántóvasat, vésőt, furót,
Kapát, kaszát és gyalut csinálni,
Éj-napon át közösen munkálni ;
Ur lenni a földön és a léghen,
Küszöbünknel s a nagy messzeségben,
Közös kasba gyűjteni a mézet,
Plántálni az erényt és a szépet.
Jó erkölcsért lenni bir- s tettvágyban,

Mely — biz elmondhatjuk — romlott
Sok viskó és sok palotában...
Betüket hinteni szét az iskolákba';
Hit és lelkierőt, műveltséget
Oltani a butákba...
Türelmet vallásfelekezetek,
Egyházakban, alant és fent!
Kiki amint jónak látja s lelke sugja,
Ugy imádja a jóságos Istent.

Azért alakult a népkör — mondják —
Hogy restauráljon.
Igen! nem tagadjuk!
Restaurálunk mindent, a mi avas,
S nem illik az idő keretébe;
Intézményt, mely korhadtt; oly eljárást,
Mit az élet kaczag s mégis
Beleszorítják a vármegyékbe...
Restaurálunk eszmét, amely mindig
Lelke volt és leszen a világnak;
S nem engedünk oly tetteket érni,
Milyenekkel sokan szoktak mérni
Ép azoknak, kiknek vállain s bizalmán
Emelkedtek magas régiókba;
Ölelkeztek, míg a cél messze volt,

S elérve azt, léghajókról
Czikkereztek le a szavazókra !
Újit a kör mindent, mi szép, nemes ;
Boldogit fel, lefelé egyiránt :
El nem hagyja soha azt a zászlót,
Melyet önzetlenül vett kezébe,
S kerüljön bár vér- vagy életébe,
Moesoktalan bordoz meg mindenütt,
Palotákban, s hol a polgár szánt
— Földjeinken, műhelyekben, —
Tudva : hogy ezek ezikkjei, annak kalásza,
Országunk egyedüli áldása.

Im az irány, a kik nem tudták még ;
Százak, ezereknek tetteihez
A gyanunak mérges nyila nem fér ;
A kör ápol szabadságot, jogot,
Testvérszeretet, egyenlőség,
Honszerelmet, mi szív s velőben ég,
S ezekért egyedül bizahmat kér !...
Zászlónkon Somogy érdeke, neve ;
Ezrekben ereje... s tetteinkben
Lesz a zászló becsülete !...

A kaposvári népkörre.

(Egy társaságban, midőn a népkör eszméiért
poharaztak.)

(B.-Füred, július hó 24. 1877.)

Örülök rajta t. uraim, hogy a zászló híre ide is eljutott, melyet csak néhány egyén vett kezébe, de tagjainak száma táborrá nő, ha az ügy maga vezérli őket.

Jaj a közéletnek, a közügyeknek, hol a társadalom peshedt; ott csakugyan rothad valami, hol eszmék nem küzdenek; hol az értelmiség magáévá nem teszi a néptömegek ügyét, érdekeit, felemelni azokat magához; — ott nagy tettek, események nem születhetnek; s a veszély, a krízisek óráiban minden koezknán áll.

Megvalljuk, kétkedve fogadtuk először magunk is a hírt, hogy Kaposvárott a népkör — a demokratia elveit tüzvén zászlajára — megalakul; — kétkedve azért: mert a szűz eszmék, melyek még fer-

tőtlenítést nem kívánnak, nem minden embernek sajátjai nem csak Magyarországon, de miveltebb néppel bíró államokban sem; kétkedve azért, mert a demokratia olyan tükör, mely sok arezot megfordítva, torzképként ad vissza, a szerént, a mint az embernek tetteivel meg van amalgamizálva a lélek tükre, az arez! . . Kétkedve azért is: mert a finom posztó kaput, a mancheszter rokk kevés embernél állja ki a ködmen szagot, kivéve akkor, ha tisztujításoknál a párfüm légkörében állásra akarnak vergődni! . . . Aztán azért is: mert ezért az elvért tünni, szenvedni, megosztani, szeretni, nem gyűlölni, feledni, és — ha az ügy úgy kívánná — meghalni is kell; pedig ma csak addig „m e g v á l t ó” sok ember, míg beszél, ígéket szór; s ha a keresztfát, töviskoszorút látja — megugrik! . . . Kétkedve azért: hogy lehet egy illatos légkörhez szokott ember jólétben, gazdagságban democrata akkor, mikor falun még sok telkes polgár is aristocrata! ? .

Az eszme nagy! a népet felölelni, érdekeit megvédeni, nevelni, hitet, bizalmat önteni, nemes ágakat oltani, téríteni, -- a Krisztus is ezen eszmékért halt meg; hanem az ügyet igazán szolgálni s megállni mindenkinek helyén, — tán oly nagy, mint maga az eszme.

Lesznek-e katonái a körnek, kik hőségben tudnak szomjazni, másokért nélkülözni, csufolódásokat kiállni az igazság fegyvere mellett is; mindig harczolni, és soha nem győzni, — mert a democratia tiszta elve csak Uranusként ragyog még a földre sok helyen; — ébren lenni álmosan, laukadva; nem kívánni az aranygallért, érdemrendet — mind ez a szivben levén meg; saját nevét dobni a csatába, s másén látni a dicsőséget; ölelni, szeretni ott is, hol gyűlölnék; tud-e szegénynyé lenni azért, mert másnak nines; a bársony helyett goromba vásznat ölteni, ha amaz ingerelné a bizalmat; tud-e mindig előre menni, soha nem hátrálni és minden pillanatban — ka kell — vért ontani, meghalni e két szóért: „emberiség ügye?” Ez a democrata.

Ha ily katonái lesznek, — akkor már előre is üdvözlöm a dicső csapatot, mely előőrse azon nagy tábornak, mely az isteni küldetést fogja hozni zászlaján — egy időben!

Mikor?

Ez nagy kérdés.

De megjő, mert az eszme el van vetve az emberiség szívében, s mivel az eszme Istentől való, el nem veszhet.

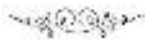
Az orosz czár hatalmaskodása, jogtiprásai magok

egy századdal vittek előbbre bennünket ; s minél több erőszakos vért ontanak, a mag annál hamarább esirát fog !

Egy nagy tömegben együtt akarni jót ; felsegélni egyeseket, intézeteket, bekötni a sebesülteket, vigasztalni a szerencsétleneket, békitő kézzel kelni fel reggel, szerető szívvvel feküdni le estve ; alamizsnát adni, fügefalevél helyett ruhát ; oltárokon nyugosztalni kezedet, ha elfáradtál a munkában ; könyeket törölni, veszélyben jelen lenni ; buzdítani a jóra. Ez az áldás, a társadalmi működés ; isteni missio a földön.

Ezen eszmékért ; a morál, a történelem intései iránt fogékony, a józan elveken nyugvó democratiáért emelem poharamat, mely tiszteli az észet, vagyont, erkölesöket.

Ily irányban fel a lobogót magasra !

Az erő és bizalomért.

(1877.)

T. vendégkoszoru !

Sötét a kép, melyet az áldomást iv ők festettek még nehezebb a tudat, hogy apathia tartja lekötve a tömegeket, hitet, bizalmat veszve.

Ki tagadná, hogy nem csak a multbani rosز kormányzás bünei nyomják vállainkat ; hanem a sors, az idő is végig tiportak bennünket !

Próba évek voltak ezek, melyekben a nemzetek ereje van tűzben ; boldog nép az, melyik a tűzpróbákat kiállja.

Sok ért bennünket, tagadhatatlan, de értünk is a jeremiádokhoz ; nincs az a Bihari, a ki oly siralmas nótákat huzzon, mint a minőket mi dudálunk későn — korán !

Községeinkben kiveszett — úgy szólván — a jobb napok utáni hit ; egyik polgár a másikat ré-

miti; s oda vetik magokat a hullámoknak, a nélkül, hogy akadna egy mentő kéz!

Százan, ezeren gyujtanak, és egy sincs, a ki oltson, a ki a lángoknál ott álljon a fecskendőkkal.

A pap imádkozik, de a templomba járó nem hisz a földi javakban!...

Jákob lajtorjája összetörött, mely a földről az Égbe ért, s a kik épen men ny et keresve rajta voltak, — a földre hulltak!...

S hogy alapja is legyen a rettegés, a nemhivésnek, — az anyagi nyomor évek pazarlásait, könnyelműségét kéri számon.

Babyloni romokat épített már égbe nyuló tornyokkal, palotákkal újra az egyesült erő és a bizalom; s hol az enyészet szele fujt, gazdag virágágyakat rögtönzött az a szorgalom, melyet az Isten áldásul adott az emberiségnek.

Tiszteljük mi a nép fájdalmait, terheit; tudjuk, hogy mi sem birtuk elég hiven vázolni, midőn tollunkban a tinta az Isten színe elé kívánczozott, hogy lássák és meghallgassák.

De a tényeknek hódolva, a vigasztalás is mindig ott volt tollunkon; mert nem az a szegény

nép, a melyiknek semmije nincs; hanem a melyik erejét és bizalmát elvesztette..

Nagy a csapás?

Közel van az Isten!

Sok a teher rajtunk?

Aczélozza ez idegeinket, erőnket folytonos munkára.

Sok az adósságunk?

Tanuljunk nélkülözni és takarítani!

Gyengék vagyunk?

Öleljük át egymást; ha a nép egyes láncszemként kapaszkodik egymásba, — hol az az erő, a melyik elszakítja?!

Erő és bizalom tehát!

Midőn szerencsétlen ember az, a ki kicsinyli és nem vizsgálja meg bajait, — szerencsétlenebb az, ki kétségbeesik felettök.

Sok a teher rajtunk; de nagyobb a nemzetnek ereje.

Nagy a nyomor, sok a fájdalom, de legyen nagyobb bizalmunk.

Erő és bizalom tehát, s Róma újra felépül!...

A N.-kanizsai gabnavásár banquetjén.

(1877. augusztus 23.)

Nagyérdemü közönség!

Holnap lesz egy éve, hogy e helyen Magyar-ország áldását bemutattuk.

Akkor csak reményét a jövőnek; ma már kincsét a földnek.

Akkor egy lelkes tömeg fürdött kéjittasan hiszen teljesített kötelességének tudatában, ma már egy **tábor**, mely tiszta öntudattal fogadja a külföld **vevőit** vendégeitül, mert tudja: hogy búzája nem vadóc, hanem félig aözél, a világ legelső lisztjének édesapja; Badaesony, Szt.-György, Tomaj, Szigliget tökéinek cseppje nem löre, hanem tiszta láng, mely **kitör a palaezkokból s eget kér!**...

Első lisztje, első bora a világnak, téged diesőit **Banát és Tokaj**, drága földje édes hazánknek! **Hiresebbek vagytok ti Marengó, Termopilé, Plevnánál,**

mert nem százezrek vérén, hanem százezrek verejtékén nyertétek neveteket, s a verejték tovább él, mint a vér, mert az áldást, ez átkot terem.

Ilyen vásárokat szeretek én látni országunkban; hol egy szem búzán, egy csepp boron idegen népek szorítanak velünk kezét s a föld kienesének nemeségében megköjtük az örök barátságot...

Ez a polgári kötelemek legüdvösebb célja: midőn még a politika megriasztott ellenceit is ide hozza az istenadta föld, munkánk gyümölese...

Mily nagy hivatás ez, hirlapi rőfös vezérezikkek, országos dobszó, a biblia szent betűinek segélye nélkül is ide varázsolni az angolt, németet, olaszt, francziát s bizalmassá, hívóvé tenni egy fehér árpa szemén, egy pohár tőke-lén, miután tudják, hogy egyik sem esal: az adja a világ legjobb sörét; ez adja a világ legszebb gyöngyét — a kedvet...

Mily isteni erő! egy szántóvas, egy kapa, egy kar hatalmával 100 és 100 mértföldnyi távolságban emlegettetni, szívet cserélni, s megértetni: nézd, mi nem gyűlölünk, hanem végtelenül szeretünk... Nem akarunk karral, csak ésszel hódítani... Mások felett hatalmasok lenni, csak a mennyiben a tudományok erejével hatalmunkba kerítjük a földet, víz és leget, gyümölesztetni az egész világ javára... Ha-

zánk a termés és vendégszeretet földje, hol még vadon is tenyészik a béke olajága, s egyetlen fegyver van csak kezünkben, de ez éles, de ez hatalmas; ... mellyel leverjük az egész világot — korán érő aczélos buzánk, s ez a fegyver sem öl, inkább áldása az emberiségnek! ...

Nem csak gabona- és borvásár ez hát uraim! hanem népek találkozása, népek ölelkezése.. Egy nagy frigykötés, munkával nemesíteni az emberiséget, hogy megérjék saját alkotásainak becsében az örök békére ...

Zalavármegyéhez méltó ünnep ez! A mely nép önérzettel bír arra, hogy alkotásaira kihívja a kritikát, az érdeket, az országok szemét, figyelmét: ime lássátok, vegyétek! ezt mind magyar föld és magyar kéz adta; ebben van erőnk, ez tükrözi vissza jellemünk... egy költőktől dalolt klasszikus földnek szépségei, tengereket átutazó szépségei, — — egy ilyen nép megérdemli Vörösmarty jóslatának teljesedését:

„Tehát van még ünnep a világon...”

Trefort, Korizmiés, gr. Szapáry Gyula, Érkövy, Galgóczy, Lónyay Gábor — kik tollal, és betűkben hintitek a magot — ide jöjjetek a termő földnek ünnepén, s engeszteljétek ki a nagy Festetics György

szellemét, ki a Georgikon eszméiben már előkészíté
Zalavármegye számára ez ünnepet s daloljátok el
Berzsenyivel:

„Vár a dicsőség trónusa, menj s vezérelj!
A véghetetlen századoknak
Nagy neved érdemét által adtad...”

Ma elmondhatja Zalavármegye, a mit Hugo
Victor mondott közelebb a halhatatlanságról:

„Én a jövő életet érzem magamban; én úgy érzem, hogy
az égfelé nővök. Művem a kezdet elején van; emlékeimből még
alig raktam le egyebet az alaptónél. Örvidenék, ha látnán.
mint növekszik a magasságba folytonosan. A véghetetlen utáni
vagyakozás bizonyítja a véghetetlent!”...

Zalavármegye karait és rendjeit, a civilizáció ed-
zett uttörőit; azokat az ezreket, kiknek erejében van
az istent félő hit... a hazát fentartó szabadság...
a király koronájának ékét adó népfenség — azt a
rendithetetlen nagy oszlopot — a népet...

Zalavármegyét, a régi Árkádiából kiszakított
e classikus földet, a mely felett D e á k nevében soha
sem nyugszik le a nap, mert Athenből Szólon böl-
csejét ez örökölte...

Zalavármegyének azon pontját, melyen legerő-
sebb szivverése, s a lüktető vérkeringést ez adja a

testnek : mert ha Zala-Egerszeg feje a vármegyének, mellyel gondolkodik . . . Kanizsa városa bizonynyára két erős karja, mellyel dolgozik, — — Zalavármegye közönségét s ebben N.-Kanizsa város vendégszerető, nagy jövőre hivatott lakosságát az Isten sokáig éltesse.

Kossuth Lajosért.

(A n.-kanizsai gabnavásár alkalmával tartott banquetten. Auguszus 23. 1877.)

Ittatok áldomást az 1848-ik év vértanuinak emlékére! a 48—49-iki honvédekért — e félistenekért, — kik vérökkel irtak olyan hareztörténetet, melyet egy Leonidás, egy Themistocles örömmel olvasnának, látva, hogy harezaik dicsőségének hirt a magyar csatamezőkön újra kivirágzott.

De nem ittatok azért, ki a nagyoknál is nagyobb.

Ki összetörte a bilincseket, hogy ne legyen szolga az, aki Isten képét hordja, s ingyen munkájával akkor lett nemessé, midőn az egyenlőség a régi nemesi leveleket összetépte...

Ki a vihar által hazájából elragadt virágmagot azért ápolja kertjében, hogy nyíló leveleikben hazájának felvirágzását lássa...

Ki Pál apostol óta legszebben imádkozta el a „miatya n k a t” a kápolnai csesettek felett...

Ki a világ eddig élt szónokai közt beszédeiben legjobban megközelítette az Isten mindenhatóságát...

Ki dicsősége nevünknek; neve büszkesége történetünknek; és szívének dobogása a távolból is száz-
ezreinknek reménysége, hite és köszála ..

Kinek neve tovább él, mint magok a századok...

K o s s u t h L a j o s közelgő névünnepeire eme-
lem e poharat; vigasztalja meg a nagy Isten azzal,
hogy még életében boldog- és nagynak lássa hazáját...

Tisza Kálmán

miniszterelnök ur és kormányzó társaiért.

(A somogymegyei népgyűlés küldöttségének tiszteletére ebédet adott Szontagh Pál somogymegyei képviselő ur, mely ebéden jelen voltak a küldöttségi tagok egy részén kívül a többek közt: Tisza Kálmán, Széll Kálmán, B. Wenckheim Béla miniszterek; Somssich Pál, gt. Somssich Imre, Csernátony stb. képviselők. 1877. szeptember 25-én.)

Uram ! Uram ! Somssich Pál képviselőnk szólok excellentiádhoz :

Midőn a somogymegyei népgyűlés határozatát a küldöttség magával hozta, kettős kötelességét teljesítette : eleget tett megbízásának, s hangsúlyozta Somogyvármegye népegyetemének akaratát, politikai irányát, mert nincsen olyan bölcsességgel megáldott lángeszű államférfi, ki tiszta lelkiismerete, jó akarata mellett is sikerrel kormányozhasson, ha nem ismeri népének kívánságát, irányelveit.

Azért jöttünk egyenesen, hogy megmondjuk, hi-

ven fessük azon izgalmakat, melyek uralkodnak, nagy hullámokat vernek nemcsak a politikai mérséklet és ildomot tanusító Somogyvármegyében, de a Dunántuli megyék néprétegeiben is.

S ez izgalmat ne esudálják excellentiátok ; a nép, mely lelki szemével látja a Magyarország határai mellett dúló vészt, a szláv-néptenger egyesülési terveinek nagy őrtüzeit, de a mentő politika irányát, titkos rugóit nem ismeri, — méltán aggódhatnak, s küldi megbízottjait a nagy hajó kormányosához : hogy adjon vigasztalást, irányt s a nagy hullámok közt mutassa meg a kikötőt !...

S bármiként töprengjünk ; égessen az izgalom tüze ; verjenek bennünket a hullámok ; akár mint aggódjunk, csak egyetlen vigasztalás marad számunkra : hogy azon egyén, kit az isteni gondviselés után Magyarország alkotmányos többsége a kormány élére állított, nemcsak az országnak felelős minisztere, hanem saját lelkiismeretének is felelős...

Somogyvármegye Törökország integritásának, a monarchia és Magyarország érdekeinek megóvását kívánja.

S a miniszterelnök ur ma a küldöttségnek adott válaszában ezeket mondá : „az Isten, a nemzet és haza előtt felelős az eredményért.“

Ammen, és úgy legyen !

Mi megvizsgáljuk e szavakat Somogyvármegye közönségének; s valamint hisszük azt: hogy mint ember Istene előtt elkárhozni nem akar; úgy reméljük, miként egy perez alatt nem fogja a nemzet és haza előtt azon babérokat eltapodni, melyeket politikai dicsőséges pályáján halomszámra aratott.

Emelem poharamat Tisza Kálmán miniszter ur ő excellentiájára és kormányzó társaira!!!...“

Egy kaposvári közvacsorán.

(Melyet Árvay István kamarai elnök ur tiszteletére rendezett a kaposvári ügyvédi kar. Szeptember — 1877.)

Ritkán szoktam versbe' írni vagy beszélni,
S akkor bátorkodom csak e joggal élni,
Hogy ha közkívánság ; ez legyen most az ok,
A mért felköszöntést én is versbe' mondok.
Makfalvay Géza beszél mindig versbe',
S azt mondják, ez nála ninesen soha tervbe' ;
Rögtönözve szórja a rimeket sorba,
Legyen névnapon, vagy ünnepély és torba'.
Könnyen mehet neki a vers minden sora,
Mert hisz brillánsul megy pályáján a sora.
Alig néhány éve, hogy a megyébe jött,
És a szerencsével már is frigyet kötött.
Más ügyvéd egy perért fakad miatyánkra,
Hozzá pedig viszik egész tuezat számra ;
S még így is hogy kedve legyen nyár és télen,
Négy-öt uradalmat kap ráadásképen!

Midőn szegény író vizet iszik szomjan,
Nyakig fürdik ő a java somlaiban.
Másnak falat kenyér alig jut napjára,
Neki a sunkákat viszik koesi számra.
S hogy jóléte legyen egészen a nyakig,
Téli-nyáron folyvást emeletben lakik.
Szegény a barátja, gróf a komasága,
S folyvást mozgó tolla egyetlen jobbágya;
Ugy kell neki! bravó! nem irigylem tőle,
Ha még nagyobb ember válik is belőle.
Ma a talentum is pénz, s hatalom az ész,
Ugy van helyén, ha a
Világ mindezeknek adni, hódolni kész!
S habár versem döcög, legyen ez alkalom
E fényes körtől nyert azon szabadalom:
Hogy az ügyvédekért emeljem e pohárt,
A kik ostromolnak folyvást egy régi várt:
— Avas rendszert, közönyt, a merev vakságot, —
S felakarják tüzni rá az igazságot!...

Sok a paragraphus, nagyon sok mi nálunk,
Ez az ok uraim
Hogy a kikötőbe soha nem találunk!
Egyre építenek Csemeghy és Perczel,
De azért nem megyünk elébbre egy pereczel!

Akkora a chaosz, bábel a munkában,
Hogy az igazságot
Ritkán találhatjuk meg az igazságban . . .
Mi jót gondolt Perczel, rontják mások százan ;
Innét van, hogy egy kis per is
Matuzsálem-élet ebben az országban !!

— — — — —
A t. ügyvédikaré legyen e pohár.

A plernai győzelemre.

(Egy lakoma alkalmával. 1877. szeptember.)

Legyen e pohár Ozman pasáé.

Kelet népének ez uj hőseé, kinek kardját Mahomed próféta áldotta meg, hogy a nagy török birodalom legyen ujra oly fényes, mint az ő neve, s ne függjön az ég és föld között, mint az ő koporsaja...

Nagyok! hősei a hadseregnek: közkatonák!

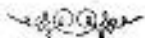
Dicsőség és győzelemmel küzdött harczeitok a török nemzetnek uj századokat adtak!

Küldjük szerencsekívánataink és rokonérzelmeinket diadalt aratott zászlaitokat megkoszoruzni!

Kiömlött véretek teremje meg Törökország politikai és polgári szabadságát!

Allah nagy!

S nagy az ő vezére, — Ozman.

Az orosz alkotmány feltámadásaért.

(Midőn a plevnai fényes török győzelem ünneplésére kivilágították faklyásmenet mellett Kaposvár városát, szeptember 20-án 1877. A népkör által rendezett nagy lakomán.

Tisztelt vendégkoszoru !

Midőn a fehér ezár világjelentőségű moszkvai beszéde után hódító hadseregéhez indult, így szólt a czárnéhez :

„Felséges hitvesem !

Minden oroszok imádott czárnéja !!

Nagy birodalmamnak legdrágább gyöngye !!!

Néhány óra múlva indulok Isten szent nevében, kereszttel kezemben felszabadítani(??) mindazon oroszág részeket, melyekben a szláv nemzetiségek megváltójokat várják.

Dicsőült elődünk Nagy Péter végrendeletének végrehajtását rám bízta az istenek, s maga a történet, hogy feltűzzék kezeim a keresztet Konstanti-

nápolyban a Zsófia mecsetre szláv népeim millióinak hurrái között.

Felséges hitvesem!

Távollétem alatt egy nagy kineset bizok rád, e fekete bársony koporsót.

Ebben nyugszik eltemetve Oroszország alkotmánya. Szegeztesd le erősen; őriztesd szigoruan; mert a koporsó szegeit, az egy millió szuronyt magammal viszem Törökországba.

S ha látnád, hogy a nihilisták szelleme fosziti födelét, tedd rá koronámat... Nagyon nehéz ez, mert 85 millió orosznek vére, köny és verejtéke nyomja...”

— — — — —

S a büszke ezár elindult hódító útjára.

Vérmagot vetett a merre járt, s halált aratott dicsőségül koronájára.

A halálnak még olyan nevenapja nem volt, mint Plevnánál, hol szuronyerdők romjai alatt az orosz sereg diszét temette el a török vitézség!...

Egy nagy hulla hegy, melynek feltámadását még a biblia emberei sem várhatják, mert tenyészet, élet csak ott van, hol a szabadság napja süt...

A bolgár föld vérázott mező; Kazánliknak szebb

vörös rózsái még soha sem nyíltak, mint a hősök vére a minőt terem majd!

Templomok, iskolák, családok szentélyei romokban; a fehér ezár nyomában enyészet jár, s vitézeinek nagy része jeltelen sirokban! valahára — meghalva szabadok, kik életökben soha azok nem lehettek!...

A római és görög világban így szokták elvetni azt a magot, melyből világrészek szabadsága fogott csírást s fává növe, zöldelt századokon át...

Istene a harezoknak! tedd meg itt is azt a csudát.

A szabadság, — ez a fénylő nap — keljen fel a hódító ezár előtt és háta megett; s elvesztett csatáiból midőn visszatér ősi lakába, kipihenni véres álmait; zaklatott idegeinek tüzeit eloltani; otthon érje még a legnagyobb veszteség:

Midőn Oroszország legdrágább kincsét keresi a bársony koporsóban, ezt felelje neki felséges hitvese:

Az alkotmány?

A nap már felkelt!...

A halott ninesen itt, feltámadott!...

